

SAMBAND

No. 68. December 1913.

“Samband” udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagernes formaal og virke for deres fremgang og trivsel. En flerhed af dem har enten tilsagt det sin støtte eller anbefaler det til sine medlemmer. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert.

Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

DR. BIORNSTAD'S KLINIK OG SANATORIUM

SPECIALITET:

Kroniske, langvarige sygdomme, hvor medicin, kniv og den gammeldagse behandling har vist sig frugtesløs og forgjæves. Raumatisme og sciatica, nervesygdomme, mave- og lever-sygdomme, lungesygdom og asthma, kvindesygdomme, hud- og nyresygdomme er de sygdomme hvor DR. BIORNSTAD'S metoder har vist sig helbredende.

Hvis De er syg og nedbrudt, og de er blit skuffet ved anden behandling, saa betænk dem ikke, men kom til

Dr. Biornstad's Klinik og Sanatorium.

Hver eneste behandlingsmethode, som den moderne lægevidenskab kjender, kan De faa paa denne mærkelige Minneapolis institution. Ingen "Hot Spring" eller noget sanatorium har noget i retning af helbredelsesmetoder, som ikke findes her. De vil faa et hyggeligt, kose- ligt hjem og akkurat den kost og pleie, som passer for Deres sygdom. Intetsteds vil De finde en institution hvor De har bedre udsigter til at gjenvinde helsen. Kom straks eller skriv idag til Dr. G. Biornstad, M. D., fortæl om sygdommen og forlang fri, rigt illustreret bog: "Ny Videnskab for Helbredelse af Sygdom" samt Vidnesbyrd fra fremragende Nordmænd og Amerikanere."

2244 NICOLLET AVE., MINNEAPOLIS

Direkte sporvogne til os fra alle jernbanestationer.

Samband

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

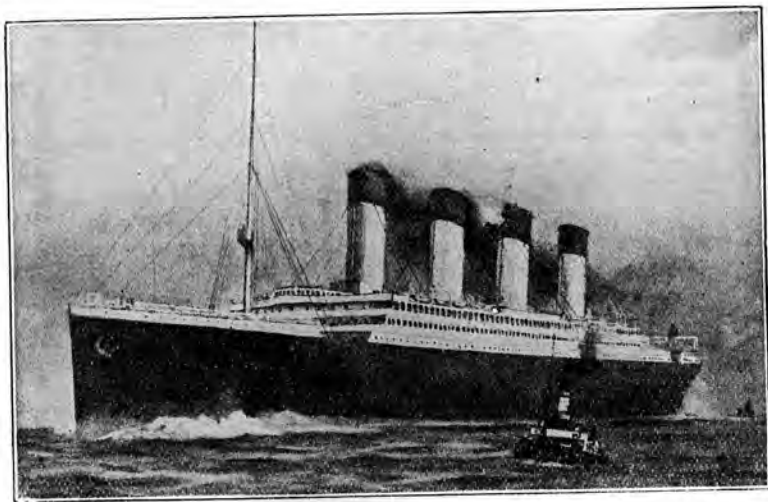
Manager and editor:

A. A. Veblen.

Indhold af No. 68, December, 1913.

	Side.
Numedal. O. S. Kjærre	61
Søren Jaabæk. B. L. Wick	61
Den gang Russen reiste gennem Sætersdalen. K. A. Helle	65
Lidt Pionerhistorie (O. P. Volden). O. S. Johnson	70
Et brev fra Goodhue County. Halling	77
Skrøner fra pionertiden. P. T. P. Ederklep	78
Sandfærdige Numedalsskrøner. O. O. Enestvedt	80
En sommer i Norge. Dr. C. L. Opsal	83
Gamle gudshuse som fortidsminder fra Numedal. G. Gregerson	93
Tale holdt ved et pionerstevne. Johan Hegg	100
Optegnelser ved S. G. Bertilrud	105
Anmeldelser	111
Drømmen	113
Til norske mænd og kvinder i Amerika. A. K. Brenden	114
Til de fleste læsere	116

Vi tillader os at kalde vore læsers opmærksomhed hen paa avertissementerne. De er fra paalidelige firmaer alle sammen og at stole paa. Nævn "Samband" naar du svarer paa dem.

The White Star Line

indbefatter

Verdens største, fineste og mest moderne indredede Dampskib

OLYMPIC

45,000 Tons—882 Fod lang.

ADRIATIC, BALTIC, CEDRIC, CELTIC,
fra 21,000 til 25,000 Tons.

“BALTIC”.....afseilerTorsdag 4de December
 “OCEANIC”.....“.....Fredag 5te December
 “MEGANTIC”.....“.....Lørdag 6te December
 “CELTIC”.....“.....Torsdag 11te December
 “NEW YORK”.....“.....Fredag 12te December
 “OLYMPIC”.....“.....Lørdag 13de December
 “ARABIC”.....“.....Mandag 15de December

Uovertrufne Bekvemmeligheder paa 3die Plads.

God og ti'strækkilig Mad serveres paa Borde dækkede med hvide Bordduge. Smaa, fine Rum for 2 eller 4 Personer, som kan reserveres og erholdes, hvis Rummets Nummer paaføres Billetten.

Hvide Stjerne-Liniens billigste Biletpriser til og fra Skandinavien, samt andre nyttige Oplysninger om Reisen erholdes gratis, hvis man henvender sig til

O. E. BRECKE.
NORTH. PASSENGER AGENT

119 & 121 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

Samband.

No. 68

December

1913

Rumedal.

Rumedal! du gamle, kjære dal,
 med Laagen snoende jølvblank i bunden;
 med aaser og revner, berg og fjar
 og fuglevidder i lunden.

Rumedal! du herlige yndefulde dal,
 som trolig gemmer paa mindernes rækker
 og med omhu bevarer dem hver især.
 Seg huffer dig, Rumedal, med taarefyldt kval,
 jeg ser dig, Rumedal, med gaarder og sættrer, med
 aær og bæffer
 og mindes jeg flev i de store, kvistede træer.

Rumedal! vemodige minder frinjer
 om barndommens fødested.
 Saa ædle, saa rene, saa skjønne
 mindes vi moders bønne
 og faders som for os stred.

D. S. Kjerre

Søren Jaabæk.

Af nordmænd som har virket for land og folk er der få
 som har gjort mer end Søren Jaabæk i jeksti og fytiaarene.
 Han var født i Holme sogn nær Mandal. Han virkede som

gaardbruger og skolelærer til han kom paa tinget i 1851 i 37-aarsalderen. Her blev han siddende til 1891, og i denne tid var han bondestandens særlige forkjæmper.

Omend hans arbejde ikke altid frembragte frugter, maa han dog tilljendes al den ære som hans virke fortjener. Han var ikke saa snærtænkt som Ueland, ikke saa dygtig en leder som Steen, Sverdrup og de andre venstrefedere. Han besjad en maade, ikke at gaa over til majoriteten, men stod paa sit endog til han stod alene. Han var mest kjendt for sin sparjoms- og politik, og han vakte fra sin første optræden i tinget adskillig opjigt og udtalte sig ofte som en raring, i besiddelse af en del dannelsje, som helst ønskede at leve efter egne anskuelser.

Først hørte han til reformpartiet, som gif op i intet, men han blev ingen tilbageholden straffeprædikant; men han udarbejdede egne planer for at samle bondepartiet. I 1865 stiftede han den første bondeforening og begyndte at udgi „Folketidende.“ Denne avis udkom i Mandal fra 1865 til 1879 og blev udbredt især over vestlandet men blandt bønder i hele Norge. I denne bevægelse var Saabæk den ledende aand og siges at ha skrevet det bedste af bladets indhold. Programmet var altid det samme, og jeg husker godt fra mine gutteaar hvorledes naboerne samlede sig i min fars hus og drøftede de tørre emner, som forsigtighed i herrederne, om at være sparjom i kongens hus, om fri handel og vandel i et og alt, fri folkeskole, og dertil ophævelse af statskirken. Jeg tror næsten alle af disse var af samme mening, men der var enkelte der stod paa at statskirken burde staa, men at alt det andet burde gaa, saa vilde det være bedre for landet.

Paa valgene i 1868 og i 70-aarene øvede bondepartiet en stor indflydelse og Saabæk var og blev lederen af dette parti. Sverdrup og Ueland, ledere af det andet parti, var en tid i haarene paa hverandre. Men de saa at det ikke vilde gaa at

ha tre partier om de ønskede at vinde. Saa slog disse to sig sammen og det blev til venstre majoritet. Fra nu af spillede Saabæk en rolle, men ikke som leder undtagen af grupper men ikke af partiet. Han besjad nemlig ikke færdighed i at dra andre til sig og kom kanske tilfört i den kundskab som Johan Sverdrup, Ueland og Rektor Steen sad inde med.

Bergelands drøm var om et liberalt demokratisk parti med bønderne som hjernetrop, og den skulde virkeliggjøres i et samlingsparti hvor lederne var netop Saabæk, Ueland og Sverdrup. „Saabæk parti,“ hedder det i Morgenbladet i 1870, „har drevet ud af tinget alle mænd med høiere dannelsje.“ Der var i dette ting 47 bønder, 22 embedsmænd, 7 lensmænd og 14 kjøbmænd. Det var en venstrejeir og Saabæks indflydelse saaes overalt. Han sad inde med magten, thi han hadde jo en avis og avisens læsere bag sig.

Saabæk var og blev en agitator, som reformator kunde han rive ned hvad man hadde, men manglet evnen til at bygge paa ruinerne. Dertil var han kanske snæver i sine anskuelser og manglet Sverdrups evne til at sidde ved roret og styre andre som ikke var af ganske samme mening som han selv.

Det er helst ikke som politiker jeg vil omtale Saabæk. Landets historie gif besked om ham i den engeskab. Den politiske historie af det 19de aarhundredes Norge kan ikke skrives uden at behandle Saabæk som leder af et parti for at fremme bondens selostændighed og rettigheder.

Jeg vil fortælle om hvorledes hans avis blev læst i min hjembygd og hvorledes den demokratiske aand fik indtog blandt det norske bondefolk. Saabæk var en af de første til at sætte bonden paa et trin side om side med embedsmanden og presten. Han tolkede den franske demokratiske ide at „vi ere alle lige.“ Man var i mange aar, under det danske styre, da embedsmændene var dansker, blevet nedslaaet og tugtet, saa at naar en hus-

mand eller bonde saa presten komme istod eller gif han med hatten i haanden lang vei før han kom i møde med ham. Saaledes ogsaa med hensyn til jut, sfriver, og andre embedsmænd. Alle frygtede disse karle, og det var ofte latterlig at se paa jaadanne nedkuede bondefolk. Landsjens folk hadde i saa lang tid ligget under at de ikke kunde eller vilde kræve deres gamle rettigheder. Nu var det dette Zaabæk stod paa, at alle var lige for retten, og at prest, lensmand, sfriver og de andre, var blot norske mand indsatte til at se efter sine sager men at alle var ligestillede og skulde ha deres rettigheder.

Saaledes skrev han i avisen, som læstes overalt af bønderne, og paa den maade satte han fyr i folket. De vaagnede som af en drøm og saa deres underkuede stilling fra en langt anden side end før. Zaabæk kunde ogsaa tale i tinget om „store sakter og gaasjekjødpisere.“ Han blev en helt i folkets øine og spillet i mange aar som saadan en rolle som partileder. Han tolkede sparepolitik i nationalsager, og skrev sluttigt i avisen om at spare i gaardbrugerstet, med gaardbrugsredskaber, og i herredsstyre. Saa kunde han dertil skrive om pileplanting, torvmyrbehandling, havre- og grynmøller, veiarbeide, fiskemaader, osv. Paa alle disse omraader saa han længere end nogen anden og fik bønderne til at begynde med veiarbeide, møllebrug og andre foretagender. Nok er det disse spørgsmål blev ofte drøftede i brede lag og hvor ledere i folkestyret kom sammen, og sikkert er det Zaabæk var lederen for den norske bondestand og den hvis udtryk satte merker i folkesaanden.

Zaabæk blev ogsaa kaldt for en fritænkter paa grund af udfald han gjorde mod prester, men selv paastod han at være en troende. Naar man negtede ham at staa fadder fik han netop anledning til at komme prestepartiet nær og de uroligheder som opstod kunde han i avisen behandle paa en maade som voldte latter. Man fik ijaajald underretning om at det gif ikke saa

nøie efter hvad slags personer blev udfaaret for anledningen, bare man fulgte gamle regler og ikke krænkede presten.

Den virksomhed som Zaabæk fik igang, gjorde at folk blev mere selvstændige og at de kom til at holde paa sine gamle rettigheder i kommunerne og dertil saa sine egne folk til at repræsentere sig paa tinget saavel som i alle andre embeder. Denne oppositions aand om folkeret og lighed slyrede bonden til fra den tid at virke mod pensioner, gager og alle andre privilegier og standsforskjel, og alt maa tilskrives Zaabæks virken i tale og skrift.

Bergeland skrev meget om bøndernes rettigheder, men han forstod ikke bønderne, heller ikke forstod disse ham. Zaabæk, derimod, var selv af bønderne og forstod dem og han skrev paa en maade som de kunde forstaa. Han levede dertil paa den almindelige landmands vis i Norge paa den tid. Deraf fik bønderne tiltro til deres leder og fulgte den energiske, fremfærdne, helstøbte personlighed fuldtud.

Gamle norske pionerer i Amerika kan endnu den dag idag, fortælle om hvad de skylder denne ihærdige leder, som kunde staa i tinget og holde paa sin ret, baade mod konge og kongepartiet og andre han lagde svøben imod. Zaabæk bør ha hæder for hvad han i sin tid udførte og for de demokratiske anskuelser han hylkede.

B. L. Wick.

Den gang „Musien“ reiste gjennem Sætersdalen.

Amund N. Sælle.

I slutten af det attende eller i begyndelsen af det nittende aarhundrede reiste en russisk mand gjennem Sætersdalen. Sagnet fortæller, at han var en stor forbryder, som havde rømt fra sit fødeland for at undgaa lovens straf. Om han kom til fjøs eller landveis over til Norge, er mig ubekjendt; nok er det,

han kom til Norge og forvildede sig op til det dengang lidet befærdede bygdelag Sætersdalen. Der var ingen postvei gennem dalen paa den tid og de almindelige bygdeveie var egentlig bare daarlige rideveie og stier. Det var i sommertiden — rimeligvis i Juli maaned — at „Rusjen,” som han almindelig kaldtes i dølesproget, gjorde sit besøg. Paa den tid af aaret var befolkningen paa sæteren, og hjembygden jaaledes øde paa saa undtagelser nær; helst var det gamle eller syge folk som var hjemme af den grund, at de ikke kunde foretage den besværlige sæterreise. I denne øde bygd, hvor det ikke var muligt at saa kjøbe mad, og hvor husene var aflaaite og stængte, kan man ikke undres paa, om han, naar hungeren meldte sig, brugte vold for at bane sig vei til bøndernes velsjulte madbur og øvrige gjemmer.

Det første sted, han gjæitede paa denne maade, var gaarden Dse i Mustad sogn. Her var et par gamle egtefolk hjemme alene; mandens navn var Daniel Givindson. En aften ved jenetid herte de gamle, at nogen med vold banede sig adgang til lofts buret, hvor efter sædvane mad og andre ting af værdi opbevaredes. Daniel var en gammel mand og ubevæbnet, hvorfor han ikke engang tænkte paa at vove en dyst med indbrudstyven; men, efter at have astitængt stuedøren vel fra indsjiden, tog han en langbænk — langedrak — og stødte den med kraft mod stuevæggen for at tyven skulde høre, at der var folk i huset. Rusjen forstod det sprog og raabte efter Daniels paaastand paa daarligt norsk sprog: „Stille, stille! Det er noke bon, det er noke bon.” Rimeligvis er det russiske eller tyske udtryk, han har brugt, som Daniel tydede paa ansjorte maade. Rusjen talte godt tysk, som vi senere skal høre. Efter at have forsynet sig med mad, forlod han Dse og drog videre opover dalen. Han gjorde ingen flere indbrud i Mustad sogn; men da han efter to mils vandring kom til Sælle i Søllestad

sogn, meldte hungeren sig igjen. De første hus han kom til paa Sælle var mit fødested, og der var ingen hjemme. Og saa her søgte han til lofts buret og lod stuen uændet. Døren til buret til jaavel som døren til buret nedenunder var gjort af tre planker i bredden. Den var omtrent tre fod bred fem fod høi og to tommer tyk med god laas for og desuden astitængt med en tre eller fire tommer tyk bjælke (stænja), som gif fra gulvet paa den modsatte væg til midten af døren. Laasen dirket han op; men for at saa stænja væk, hug han ud den midterste planke. Toppen af aabningen, som derved frembragtes, var en lidt uregelmæssig spidsbue. En ny planke blev tilfæret efter aabningen, saa Rusjens hærverk viser sig i døren den dag idag. Paa loftet, hvor han havde aabnet døren, opbevaredes alle de klæder, man ikke brugte til hverdags baade sengkæder og gangklæder (dragter). Disse var hængte paa raer (i min bygd vaand pl. vænde) langs væggen paa begge sider af døren høit nok for adgang til kisterne, som var placerede i rækker paa samme maade som raerne. I kisterne opbevaredes alt lintøj, silke og sølvstas og tillige mer eller mindre brændevin. Svært konfirmeret medlem af familien hadde sin egen kiste, og antallet af kister var i forhold til antallet af voksne i familien. Bondens og hustruens kister hadde gjerne plads paa gulvet midt imod døren, saa alle kisterne var satte langs de tre vægge; dette gav et aaben rum paa gulvet med adgang til, hvad man ønskede. Alle kister var forsynede med laas og rojemalet. Om Rusjen undersøgte kisterne, straks han kom ind i loftet eller, om han først søgte efter noget at æde, og som maatte søges i buret nedenunder, ved jeg ikke. Rimeligvis søgte han først efter mad i buret, og for at komme dertil, løftet han op en af de brede planker i loftsgulvet og hejded sig ned gennem aabningen. Her fandt han fladbrød, smør og en holk med rakafisk, som, efter resterne at domme, maas have været hans hudlings-

ret. Ogjaa bondens kiste blev aabnet eller opbrudt og undersøgt. Her fandt han brændevin, hvoraf han forsynte sig efter behag. Om han drak det der eller tog det med paa reisen, har jeg ikke hørt. Indbrudet gjorde han rimeligvis en fredagsnat, da det opdagedes om lørdag af folk fra jæteren; thi lørdag brugte man almindelig at hente proviant til næste uge. Efter at have undersøgt indbrudet drog de tilbage til jæteren i al hast, og da gaarden Selles jætervei fører forbi gaarden Vesteland, hvor der dengang var tre hønder, og ligeledes forbi deres jætre, saa var der god anledning til at saa dette bekjendtgjort, saa der kunde dannes en mandgar til at forfølge tyven. Endel af de raskeste karle fra Selle og Vesteland samlede derfor samme lørdags aften paa Selle og undersøgte indbrudet, og hvad der var stjålet. De fandt ud, at han havde foruden mad ogjaa stjaalet brændevin og haabede, at dette skulde blive en fælde for Rusjen, som det ogjaa blev. Det gjaldt nu at handle raadt, at tyven ikke skulde saa for langt forsprang, saa de kunde fætte ham før han fik sovet rusen ud. Afsted drog da følget opover dalen forbi gaardene Nysstad og Romeland og kom søndagsmorgen henimod gaarden Upstad, hvor der er en bielv til Ottra, som kaldes Kaavaane (Kalvelven). Her saa de frikse spor efter en mand. Sporene forfulgtes nu i den tidlige morgenstund i det dugvaade græs, søndags morgen et lidet stykke bort i skogen, hvor de fandt Rusjen i dyb søvn under en gran; her havde han bestemt sig til at sove rusen ud uforstyrret. Ved siden af sig havde han en stor øks, og hans haand hvilede paa skaftet medens han sov. Stille og forsigtig nærmede forfølgerne sig stedet, og da de havde omringet ham, stod de der en stund og iagttog ham nøie. Rusjen var en stor og velvoksen kar, en rigtig kæmpe og i sine bedste aar; det var de alle enige om, men maaden at angribe ham havde de ikke tænkt større over. En af forfølgerne, som hedte Arne Alfson

Vesteland — jødt paa gaarden Berg i Valle — havde tjent i kongens livgarde i Kjøbenhavn; han kunde tale tytt og tiltalte ham nu i dette sprog og sagde: „Saben der Herr' aus geschlafen?“ Svortil Rusjeren svarede paa samme sprog: „Ich muß mehr schlafen.“ Blandt forfølgerne var der to brødre Olav og Gaavor Vesteland, som begge var kæmpekærrer; Olav var dog den bedste af dem. Gaavor var ogjaa en kraftig kar, men en rigtig rædhare, som helst lod en anden udføre en heltedaad; men han var slu og underfundig. Som de nu stod der i en ring omkring Rusjen, stillede Gaavor sig bagom broderen, som var bedste karen i flokken, og puffede til ham, saa han med et for lige paa Rusjen. Ufrivillig var Olav kommen i haandgemæng med ham; men han havde allerede fattet sin beslutning, som var at kæmpe og seire. Olav greb Rusjens hænder og klemte forsvarlig til, saa han skreg af smerte og bad om pardon. Hans hænder blev nu bundne paa ryggen og et taug bundet omkring haljen og brystet med lange ender til begge sider for to mand at lede ham i. Da han jaaledes var gjort usarlig traadte den fujonagtige Gaavor frem og gav ham et slag paa kindet. For dette blev han alvorlig irettesat af følget, som alle misbilligede en saadan optræden overfor en besejret fiende. Rusjen førtes nu til lensmanden og indjattes i midlertidig arrest under sterk bevogtning. Han førtes derpaa under vagt fra lensmand til lensmand udigjennem dalen til Kristianssand, hvorfra han sendtes tilbage til Rusland for at udstaa sin straf. Der fortælles, at han dømtes til døden: at slides istykker mellem to hefte. Efter et andet sagn: at han blev fjørt i en rullende tønde, som paa indsiden var besat med spiger eller hvasse pigger, indtil døden forløste ham fra hans lidelser.

Lidt pionerhistorie.

D. S. Johnson.

Ole P. Volden er født i nordre Land den 19de Januar 1825.

Nordre Land er som betjendt rig paa tømmerfuge, hvorfra befolkningen tager meget af sin næring gennem hugst og fjøring, samt tømmerflødning, og jaajart drengen kunde bruge øksen var det ved tømmerhugst han tjente sin første mark, eller den første speciealer.

For dem som ikke kjender til livet i tømmerfogen for en 60 aar siden i Norge, kan en kort beskrivelse deraf kanke være paa sin plads. Man drog hjemmefra mandags morgen med en niitebør paa ryggen, som skulde vare for hele ugen, og bestod af en melkeslakte, melpeje, en smørvæske, kjød, brød, sild, samt to, tre øfjer. Var det en sæterhytte som laa i nærheden af den sfogstrækning man skulde hugge i, indlogerede man sig der, hvis ikke opførte man køier, som bestod af skived, fløvet af granstøffe, som sattes paa ende slik, at de gif sammen i toppen og saa ud som et telt. Udenpaa blev de dækket med granbar og jord. En dør, samt nogle stene opmuret i udlanten af køjen, tjente som ildsted, og fuldeudte hele paladjet. Gulvet var den bare jord, med enten mose eller granbar til seng. Sæterboderne var ogsaa paa den tid uden gulv med et ildsted i midten og røghul i taget, samt fløvede stoffe til bænke, der tjente baade til sengested, madbord og stole. De fleste af disse sæterhytter var paa den tid opført kun for sommerbrug, og ikke svært tætte, saa man ofte frøs paa en side, medens paa den side som vendte mod liden, brændte man sig.

I 40-aarene kjøbte Helge Rognerud fra Madalen Jimistogen i nordre Land, en stor sfogstrækning som det ikke hadde været hugget i siden Adam tjente paa Trøstheim, da elven som tøm-

meret skulde flødes efter var saa fuld af høie fossesjald, at tømmeret knustes til smaa stubber. Helge Rognerud gif derfor godt kjøb paa sfogen; thi driftet var svært kostbar ved at tømmeret maatte fjøres den lange vei forbi disse fosse. Med sit praktiske syn paa terrænet fandt Helge ud en anden maade at faa tømmeret frem. Han lod nemlig bygge en rende som han flødede tømmeret efter forbi fossene. Ole Volden var med og arbejdede paa denne rende og da flødningen begyndte om vaaren gif det 3,000 tylvter tømmer gennem renden.

Sugst og fjøring af tømmeret, betaltes efter tylvten, og var det liden fortjenste for at omdanne disse vældige træer til tømmerstøffe, især naar sneen var dyb. Udpaa vinteren kom det 6 fod sne, saa huggerne, og deriblandt Ole, maatte skuffe sneen væk fra roden af træet, førend de kunde begynde at fælde paa det. Fortjenesten blev da som sagt sørgelig liden, idet en mark — omtrent 24 cents — var alt de kunde opnaa, paa egen kost pr. dag.

Nogle huggere fandt den vinter paa at bygge et snehus at ligge i. De skuffede sneen væk ned til marken i en sirkant af en 12 fod, klædte snevæggene indvendig med granbarkviste, laavede tag af samme stof og et ildsted i midten som i sæterhytterne. Men saa en vækker dag gif det ild i granbarflædningen, saa hele paladjet forvandlede til baade ild og vand.

I en alder af lidt over 22 aar blev Ole Volden taget til soldat og maatte da tjene som ved garnisonen i Kristiania, da den gamle garnison der blev udkommanderet til Malmø i Sverige. I 1848 blev han tilligemed en trop soldater kommanderet at rejse ned til Slesvig-Holsten, til hjælp for Danmark som da laa i krig med Tyskland. Rejsten fra Kristiania foregif med en liden jeilskude, hvor rummet under dækket som soldaterne skulde sove i var omtrent fire fod høit, saa de kunde ikke gaa opret, men maatte krybe sig frem. Udenpaa, nem-

lig paa dækket, stod en hel del toldribejste som skulde fragtes ned til Slesvig, og stanken af disse og deres elskrementer naaede ned i rummet til soldaterne, som gjorde tilværelsen nedunder endda mere utaalelig. Stormfuldt veir indtraf paa reisen, saa det tog dem 16 dage og nætter at rejse fra Kristiania og til Slesvig-Holsten, og det var noget af det værste han har oplevet.

I 1852 elskerjerede han paa Gardermoen, hvor soldaterne maatte ligge paa den bare mark i telte hele sommeren, i alle slags veir. Vandmangelen der var den gang stor, saa soldaterne maatte bære vand fra et sted 2 mil borte. Karl den 15de var dengang konge i Norge og Sverige og opholdt sig meget paa Gardermoen den sommer. Kongen var som befyndt en stor spaasmager og mange er de anekdoter som lever i folkemunde endnu om ham. Blandt de mange spilopper han gjorde mod soldaterne paa Gardermoen den sommer fandt hun en gang paa, at gjøre op en stokild paa moen. Da han havde faaet ilden til at flamme op høit i veiret, greb han en soldat i haanden, og bød en anden at holde soldatens anden haand, den 3die og 4de derefter osv. omtrent som Tyrhans i eventyret, „vil du være med saa hæng fast.“ Kongen sprang foran og de andre efter, rundt ilden. Da han saa var kommen i fuld fart sprang han tvers igjennem ilden, og de som da kom efter, stupede mange af dem hovedfulds i ilden. Alle maatte gaa efter der kongen gif foran. Efter saadanne spilopper, kunde kongen dele ud flere kasser cigarer, som han ofte selv stoppede i munden paa soldaterne.

I 1853 udvandrede Ole P. Bolden og hustru, sammen med sine forældre og søskende, bestaaende af broderen Hovar og hustru, samt deres søn Johannes, søsteren Anna og hendes mand Nils, samt deres 3 barn, Ole, Ingeborg og Peter. Ligejaa Ole Boldens søster Helene. De reiste med et lidet tomatstet

seilskib bemanded med 13 mand, og som rummede 100 emigranter og kom til Rock Run, Illinois.

I samme følge fra Nordre Land, var ogsaa Johannes Freisli, som ved sidste giftermaal antog navnet Lybæk, samt sønnen Hans, som er fader til Pastor Alfred D. Johnson i Spring Grove, Minn. Ole Freisli, samt sønnen Erik med familie; Andreas med familie, samt Mathea Freisli kom ogsaa i dette følge. Mathea Freisli blev gift med Even Glæsnæ ved Norway Lake som blev berømt for sine travarbejste, hvormed han deltog paa travbanerne i Paris, London og andre steder i Europa. Han gjeftede ogsaa fædrelandet 6 gange og paa et af disse besøg kjørte han forbi kongen, som i majestætisk ro kjørte for langsomt mod storfarmeren fra Minnejota. Denne bedrift var Even Glæsnæ meget stolt af. I samme følge kom Børnt Freisli, som en tid var bestyrer for husholdningen ved Luther College, Decorah, Iowa, samt pigen Helene Freisli, som blev moder til Pastor Smeby ved Albert Lea. To piger fra Freisli var kommen her før, hvoraf den ene blev gift med Kristian Rud i Wiota, Wisconsin. Denne Kristian Rud, medbragte døre, vinduer og planter fra Norge til et hus. Han tog land ved en flue, byggede et hus af graasten og satte de medbragte vinduer i vindusaabninger i muren, paa indsiden, saa stenhuset paa udsiden saa ud som uden vinduer, med nogle gabende, sorte, stygge hul.

Fra Jælde kom i samme følge Johannes og hustru Marte, samt børnene Hans, Johan, Ingeborg og Mathea, der nedsatte sig ved Paint Creek, Iowa. Nils Sjaasheim og hustru Berthe, samt sønnerne Lars, Johannes, Ole og en gift datter nedsatte sig ved Wiota, Wisconsin. Hendrik Sjørli og sønnerne Hendrik, Ole, Nils, Johannes, samt pigen Anna. Andreas Guliksen og hans broder Gulbrand, samt Guliksens to barn, Hans og Lise, alle fra Nordre Land, kom ogsaa med samme

stib. Peder Rud og hans søster Karen, kom i samme følge, og nedsatte sig ved Paint Creek, Iowa. Peder Rud blev kirkefanger paa Paint Creek i mange aar og hans søster Karen blev gift med Kristian Smedsrud paa samme sted.

Det var meget daarligere tider her i landet, da Ole Wolden kom her, lave lømminger og ondt at faa arbejde. I harvesten fik man ti dollars maaneden, jaafremt man var god til at svinge cradelen. Ole arbejdede da først i harvesten; men efterat denne var gjort var det intet arbejde at faa i omegnen af Rock Run. Endelig fik han spurgt op, at det var et veianlæg under arbejde 4 mil derfra. Han fik med sig en tolv og drog afsted. Kommen did opsogte de formanden som var en irlænder og spurgte om han tog ind en arbejder til; men det blev et kort nei. Han havde folk nok; men saa kom han til at spørge hvilket land denne mand var fra og da han hørte han var norfker begyndte han at betragte ham fra top til taa for at se om han var kraftig nok til dette arbejde. Efterat være gennemskuet skulde han faa arbejde. Han havde hørt at norfkerne var dygtige arbejdere og af den grund vilde han ta ham. Lønnen var \$1.25 pr. dag paa egen kost. Ole logerede sig da ind i den eneste rønne af et boardingshus, som var i den lille by; men da der ikke fandtes nogen landsmænd, kun irlændere og amerikanere, syntes han det var trist og ubehageligt blandt disse arbejdere hvis tale han ikke forstod. Af deres tale opjattede han dog saameget at det var en norsk familie der i byen; men hvorhenne kunde han ikke forstaa. Dog beslattede han sig til at opsoge disse folk, for om mulig at kunne faa leiet kost og logi der. En aften gik han ind i hvert hus langs efter gaden og hilste gudag. Endelig efter at have været inde i flere hus fik han et gudag igjen af en kone som ogsaa sagde: „Er det norske folk ude og gaar?“ Na det var da saa og han fortalte

hvad hans erinde var og fik da blive der saalænge han arbejdede paa dette sted.

Fra Rock Run flytted han og familie, samt hans forældre til Paint Creek, Iowa, hvor han var henimod to aar. Flyttedet saa derfra og tog sig land fire mil syd fra byen Spring Grove i Wilmington township, medens forældrene blev igjen paa Paint Creek.

Nu blev det strævsomme dage for ham og hustru. Hus skulde opføres, landet ryddes til agerland, og da han kom saa langt, at det blev lidt at høste og sælge, var priserne saa lave, at det rak ikke langt til, at betale udgifter med. Guede betales med 30 cents bushelen efterat den var kjørt til Lansing, Iowa, som var nærmeste markedsplads. Prisen paa andre farnprodukter var i forhold. At laane penger i de dage var kostbart, da de saa som drev laaneforretning forlangte fra 40 til 50 procent renter, mod god sikkerhed.

I 1864 blev han tagen til soldat i borgerkrigen og blev jendt ned til Chattanooga, Tennessee, hvor han tjente under general George S. Thomas.

Det var ved Chickamunga, 12 mil fra Chattanooga, at den 19de September 1863 udkæmpedes et af de største slag under hele borgerkrigen, og hvor ogsaa det 15de Wisconsin regiment led sit største tab. Unionsarmeens tab var der 16,179 dræbte, faarede og savnede. Rebellerens tab var 16,971.

Rebellerens magt havde begyndt at svækkes lidt da Ole blev taget til soldat og frigsikuepladsen var henlagt paa andre kanter, da han kom til Chattanooga, saa han kom ikke i noget virkelig slag; men røverbander huserede der omkring og gjorde, at soldater maatte ligge der som vagt for at beskytte indbyggerne. Disse straterøvere stjal alt de kunde overkomme, saa det ofte blev knapt med proviant for soldaterne. De

maatte derfor undertiden tage hvad de kunde finde for at opholde livet.

Andreas Bye fra Wilmington tjente i samme kompani som Ole Volden og da han en dag streifede om i skogen, traf han paa en gris, som han skjød, og esterpaa staf, saa blodet randt ud og lod den saa ligge. Da det blev mørkt om kvelden drog nogle af soldaterne med Andreas i spidien og var saa heldig at finde griisen igjen som de da skar af de bedste stykker og bragte med til leiren, stekte og spiste, usaltet, da det ingen anledning var til at saa fat paa salt.

Engang de flyttet leirplads kom de i nærheden af et fort. Ved dette fort laa igjen en hel del jernplader af forskjellige størrelser. Nogle af soldaterne og deriblandt Ole Volden, sneg sig da hen til dette fort og fik fat paa nogle af dem som de vilde lave ovne af til at stege og koge i. Ole fik fat paa en lang jernplade som han holdt bag paa ryggen og distede afsted med mod leiren; men kommen et stykke fra fortet blev vagten der opmærksom paa disse ovenmakere og skjød ester dem. De fugle rammede jernpladen som Ole bar; men pressede af uden at gjøre ham nogen skade.

Efter at ha opholdt sig i disse jumpige egne omtrent ti maaneder, der var fulde af sult, savn og lidelser, fik han reise hjem; men helbredden var knækket for mange aar. Soldaterne blev angrebet af en sygdom som kaldtes blodsot, hvilket tog lang tid at helbrede.

Kommen tilbage fra krigen drev han farming i mange aar. Jølgte saa farmen til sin søn og bor nu hos sin datter i udkanten af byen Spring Grove. Trods sine snart 89 aar har denne hædersmand endnu en sjelden god hukommelse, der kan hufse til de mindste enkeltheder fra sine barndomsaar. Han er ogsaa en flittig kirkejænger, saa det maa være særegne omstændigheder som hindrer, hvis man ikke ser Ole Volden paa sin plads i kirken.

Et brev ifraa Guja kounth.

Ge ha inbilt me i længere ti at denna Veslen reftna sjylde mæ me. Han vil ha me te aa skrive i Samband, aa e æ ein halling, aa sfa e skrive lire so maa e saa svalle halling. Ge meinte e inkji ha gløimt dæ enno, men dæ æ 57 aar sea e kom fraa Hallingdal aa daa va e 14 aar, so no æ e ein gamal mann aa æ snart slutt mæ me.

Daa e aa fleire kom te Goodhue county i 1856 va dæ inkji so moro. Alt va jonær nyt o vilt. India va dæ aa sjaa te for dag, aa dei tussa no mæ sitt aa me mæ vaart. Me maatte no te aa slite aa træle alt me voro gotte baade store aa smaa. Na dæ va no inkji nokon taa us, so tænkte dæ vart saa sæl forandring paa alle ting paa 50, 60 aar so dæ æ blit. Na ja, ein del kom i graven før dei saag dæ. Dei bejnte slite for hart aa so laag dei der. Me bejnte mæ sjaa aa krill aa sfs aa spæ aa slite ting. Men no du! dei so vætse up no kan sji bruke noko taa dei. Dæ sji me bejnte hadde me lite te træskji mæ tust. Men so fant me paa læsji sveita paa markji i ein ring, ette me hadde søpt aav injøn, aa dreiv utfadn omkring aa trødde dæ or. Men daa maatte ein bli „pointa,” som dei falla dæ paa stort, te kammerpise aa sølji utfadn bak mæ ei stor refn.

Paa aakern batt me ette krill, ette sjølvaar daa me sæff den, aa paa harvester daa den kom i bruk. Men no, no harveste dei mæ srim, no pløji aa hørve dei mæ slin, no træskji dei mæ srim aa gasolin. No fjøre dei baade te slykja aa arestan mæ gasolin. No du, no æ dæ morosamt aa leva, berre ein va ung atte.

Inkji før aa rose me sjøl, maa e sea e va sælt go te aa driba usfa, daa e va ein 15, 16 aar. Me brout up ny før før dæ sji her mæ ein stor plog, up te 24 tomma, brukte up te sels par usfa aa draga ein sliit plog. Før aa beta kofs e funna

drive, sja e lata dikka beta fo ei fogningfjering ja om me: „Rei set du'n" ja ho, „han Elling æ svært te far. Naar han vil ha dæ te gaa, so seie'n, geta aap. Naar han vil ha dei te se so seie'n, ha de inn. Naar han vil ha dei ifraa se, so seie', jy de ut. Na naar han vil ha dei te staa, so seie', haa. Naa naar han stæer fram mæ den store svepa si so smell dæ; aa naar han stæer atende me svepa so smell dæ." Na naar ho ja dæ va dæ vel so, daa.

Me høire ilik stri aa bismi fraa Nøri om maale, baade i by aa bygd, jamvæl i stortinge, aa d'æ likt te dæ vil ta ein heil stund før dei bli forlikte. Dæ æ førjile mæ norskadn, ha vøre alle ti, dei kan fji bli forlikt om nokonting, værken i religion ell poletik. Dæ har væl hatt si grunn, sjøna e, at kort dalsjøre æ utstængt fraa dei andre. So ha dei allti vøre freman før forare. Sa intji dæ vøre, ha alder Nøri liiji unde ansman's hønd so lænjt. Berre no denna maalsstri'n ikji fjæm aaver te us! Dæ æ ganiske bra just no, mæ stri iblant norskadn heri lande. Berre no alle vil halde se i skjinne. Ja, dæ æ no intji mi meining e vil faste up maalsstri om e jvalla lite halling. E vil ynsljy alt te dæ beste, aa skriv e østar, sja e skrive so de jøvstaa me.

Ein Halling.

Skrøner fra pionertiden.

P. T. P. Ederklep.

Før godt og vel 50 aar siden, eller deromkring, saa var Ole Bringstru paa arbejde for Herbrand Sanden. De skulde da nemlig til at rydde op en tomt til et større og bekvemmere levinghus, og da der var megen grubbing at gjøre, saa var nu Bringstru'n baade den som kunde grubbe og forstod at slibe grubbeboen og øfjen saa det beit godt, noget han i almindelighed lod folk vide ogsaa, og det paa en vis som ikke taalte nogen modsigelse heller.

Altjaa, han og Herbrand arbeidede sammen og fortalte skrøner eller gjorde hinanden alle de spik og fantejstykker som gif an. De var et godt par tilfammen. Herbrand holdt sin ende saa godt som onkel Bringstru, og alt gif bra. Men da deres oplag af streger holdt paa at give op og de ikke hadde mere at beskylde hinanden for, saa foreslog Herbrand at de skulde gi sig af at stjæle, og efter at planen var forklaret var onkel mer end villig til at være med paa den.

I Sandens gamle hus bodde der et par folk, som med sin familie nylig var kommet fra Norge. Som alle ved, der erindrers hvordan det var i de gamle dage, saa fik nykommere lætte sig ned hos farmere som hadde noget hus ledigt, og de fik bo der til de fik noget bedre eller, som det ofte gif, til de reiste længere vest og lavet eget hjem.

Konen i denne familie hadde skeer og andre gjenstande af sølv samt andet som hun satte stor pris paa. Spasmagerne hadde set dette, og var vidende om hendes frugt for tyve. Saa fandt de paa at gjemme bort skeerne og hele stajen. Da hun jaknede sølvstajen blev der baade graat og fortvilelse. Hun aaffted og spør mændene om de hadde set nogen fremmede rundt hujet mens hun var borte. Jo, da de hadde set en survejant gaa i den retning, men de kjendte ham ikke. Da de saa spurgte konen hvad der var paa færde blev der endda mere graat og jammer, saa de næsten begyndte at saa lidt samvittighedsnag, dog ikke mer end at de lod konen gaa med det løfte at de skulde gjøre sit bedste for at saa sølvstøjet tilbage. De ledte efter det i et par dage, indtil de saa sit snit til at saa bragt det tilbage paa sin plads, og den som var glad var konen.

Hun mistænkte ikke skjelmerne, thi de saa vist begge meget uskyldige ud, og dertil saa hadde de hjulpet flittigt med at lede efter det. Men Herbrands gamle mor hadde fattet mistanke og enden paa historien blev at begge fik en god skjændevræker

hvori de fik vide hvad de duede til. Bringtru'n syntes prækenen var al den løn han vilde ha og tog sig ikke nær af den men hadde sin store moro deraf længe derefter. Herbrand tog irettesættelsen med stor ro, og begge glemte den snart.

Sandsfærdige Kummedalsfrøner.

D. D. Eneſtvedt.

Dæ æ alti inutt før saakønn, før husmænnen om vaaren o dijør so gjekk dei jamnaste ront o ba tjamen nofo. Daa kom dæ ei husmandskjæring te'n Tolleiv Gvammen o ba ette saakønn, o Tolleiv førde ho daa te bure. So hadde mæ je ei hit te bæra i. Sitan era jorde taa jeiteffjinn o ta omtreint tri busjel. Tolleiv maatte no jera streker om dæ so skulde koste'n nokolite, o han fylte daa hite hæna drabbende full. So jølte'n hite paa ryggen hæna, men kjæringje seig beint ne onde høse. „Ma nei du maa ta taa lite gran, e kan 'kje bæra dæ,“ ja ho. Han tok daa taa lite gran, o jølte ho paa hæna att, men dæ gjekk likeins. Tolleiv hæla daa paa o tot taa o jølte paa je lænje te kjæringje ba „kjærre vene, du maa ta taa so mykij, aatt e ørka bæra reist'n.“ Han jorde no endele dæ, daa, o daa ho hadde faat hite paa je att, va ho so vitt far te stinte agaare mæ 'o, te ho kom su i guto, der sekk ho hængt hite nepaa ein høgjølin stein, so aatt ho sekk gvile, helles hadde ho alder faatt hite paa je att, men ho kom daa endele fram te baaten sin, o daa va ho jølpin. Dæ æ eit gamalt ortøt som høve her: „Dei misje ølmøs (almisse) før hits ijjll,“ men ho misje dæ vist før styrkes skjll.

* * *

Ganſe Nor-Kraviken va bortpaa Kvendalsøie o fjørde temmer, o Budøln va der o høgge, o londa. So va dæ so straks jyrj jul, o daa hadde Nor-Kraviken slagta gris so'n had-

de mæ je flæſk, o dæ va ein gjill rett paa den tie, før dæ va so fjela o faa dæ. Han hadde netop kofa ein nofo-liten nab, so, o den stat'n paa ein pinne o helt bortonde nøsøn te Budøln før o terre'n o ja: „Sjaa her du Ingebret!“ Budøln kneip flestejykkje o la paa døre o spraaing like te flogs. Nor-Kraviken ette, men inna han naadde'n att, hadde'n ete op altfammen, før han nytta tie gaat, han aat mæ'n spraaing. Han førtalde sea aat'n hadde ete flæſk te'n va mest paa skulde spy.

* * *

Ein an gaang skulde'n terre'n Roſe-Elling mæ tobak o daa gjekk dæ paa tap den gaangen su. Dei jat o flipa jaa borve bure, o han Elling hadde netop høre je ille før tobak, Nor-Kraviken jmaatt oppi løfte paa bure, o rækte ut ein heil tobakrull som'n hængde ut igjønom gluggje, o slængde att o fram o skreif: „Sjaa her op Elling!“ Han so jorde, o daa'n sekk jjaa danan aata, momla'n: „Farin piſte me“ o greip ein laangjaa som netop va ijkjeſta, o lista je oppaa kloppe, o ve o strekkje je op dæ vesle han konna, naadde'n like oppaat haande te Kraviken o ſfar aab tobakrullin o drog agaare. Han skulde hatt tobak ityggjele længje taa dette, o han kjendes ut som'n va bære hell an tobak skulde'n jagt.

Han Roſe-Elling laag mæ nokon andre paa Kjønjæt-jætre o høgge temmer. Han hadde før skjiff o jætja ſkon sine inve inan framom senje ſi, o jmætte dei paa se o gaa ut i Adams dragt om naatte. Kraviken paſfa daa paa, mæ'n Elling ſwab, o dreiv ein dobbeltnagle ijonon hør ſko, o daa'n ſklude te spraaings ut om mærgon, hekk jøtan hajs fast, o dæ bar paa hugue i gølve mæn, nakjin som'n va. Men daa skulde'n leje op nofo, som iſje taf je gaatt ut paa prent.

* * *

Den gaangen ein vestmann va borti Rommedal o fridde, kom'n rianne ein lurdagſkveld paa ein gvit heſt, o den sætte'n

ne oppi haggiin ve Mykstu. No træfste dæ je slif, aatt dei netop hadde maala bygningan paa Mykstu, o hadde nofo bronrøutt itaanne att i ei bytte. Mykstum va oppe Sondags mörgon, før hell friran bruke væra oppe, o tok bytta o maala hesten hajs bronrøn aaver dæ heile. Daa daa endele vestman kom op o skulde reise att, konna'n inkje finne hesten sin. San gjekk o leita nabolaagje i tri døgg, o te slutten maatte Mykstum sea dæ ve'n, aatt'n fekk jjaaa væl aaver den brone hesten. San so jorde, o daa'n hadde aaverfare'n rettele væl, kjende'n hesten sin o slapp daa endele heimatt.

* * *

Gamle Østehøl'n va nofo taa ein speleman o han hadde ein laatt som' hadde jort sjøl, som'n helt svært gjæv. Eingang so nejs fyr jul, va'n te Mykstu o fekk turka malt i ei gryte. Mæ han va inne o fekk se mat te duggurs, hadde Onge Mykstum krabba ini eit stort skaap som sto i ellhuse — mæ sela ii. Daa Østehøln hadde faat se mat, kom'n att, o nørde paa onder gryta, o te røre i malte. Mæ dæ bar te spraka, drog Mykstum lite paa sela. Gamlingen uti dhune o te stire ront te alle kanta, men konna kje hverken jjaaa hell høyre meir. San maatte tebers te gryta ji, før dæ vilde brænnas; men han va herre so vit bejnt te røre att so strøuf skøiern paa sela att, o gamlingen te dhune te lye o jjaaa. Dæ blei værre o værre mæ malte før han hadde kje rørt mange drag før hell dæ spela nokon taf taa laatten hajs eien. Østehøln kasta spain som'n rørde mæ, o spraaung like in te gamle Mykstum, so førkræmd aatt'n va nesten ifraa se, o forplifka se paa, aatt'n Gamle-Grif maatte væra løus, „før'n spela laatten min eien!“ ja'n mæ graaten i halsen. Mykstum maatte sølje'n oppi ellhuse, for han tørde 'kje gaa aleine, men daa va der ingenting ana o jjaaa, hell dæ opbrænde malte hajs.

En sommer i Norge.

Dr. C. L. Opjal.

Det liden mod 1914 og mange norske amerikanere lægger planer om en norgestur for at være med at fejre hundreaaret. De fleste af dem kommer vel til at være hele sommeren ud, og af den grund har jeg tænkt at det kanskje kunde interessere mange af „Samband“s læsere at faa en liden skildring af en sommer som jeg og familie tilbragte paa besøg hjemme i Norge.

Det er nu 17 aar siden men det staar for mig meget levende i erindringen som den skønneste og mest uforglemmelige sommer i hele mit liv.

Jeg havde da været her i landet i 14 aar; far og mor begyndte at ældes, men alting var da aldeles uforandret i hjemmet, saa det var akkurat som i barndommens og ungdommens aar, hvad hjemmets hdre angik.

Siden den tid er baade far og mor vandret bort, tre af mine søskende ogsaa, saa døden har haft en rig høst i vor familie siden vi var hjemme.

Nu er alting saa forandret at det ikke vilde være den samme tiltrækningskraft i tanken paa en norgestur nu, ihvor det vel skulde være hyggeligt at være ferundt en sommer i Norge igjen, saa er det ikke længere de samme familiebaand som trækker og drager sindet. Tænk bare en hel sommer som ferie og til og med i Norge og tilfjelds!

For dem som er født og opvokset i Norge kommer det vel, blot ved tanken derom, strømmande en flom af minder: de hje sommernætter, ørretfiske, rypens piben over fjeldvidderne, jæterlier og fjeldluft, en hel sommer af det!

Sertillands kan man jo ogsaa komet tilfjelds, høiere og jaa end man kan i Norge, men det blir da blot og bart en tindebestigelse, ikke som i midnatsolens land, hvor vi har, som in-

tet andet land i verden, et høijeldsliv om sommeren, der gjør Norge til, hvad de nu hjemme med stolthed gjør fordring paa „Verdens friskeste land.“

Jeg har ofte indbildt mig at grunden til at nordvestens store prairier har havt sliig tiltrækning for os norske kanske kan ligge, for en del iallesald, i det at disse endeløse prairier paa en maade minder os om høijeldvidderne hjemme.

Men jeg faar vel begynde med begyndelsen snart. Vi bestemte os til at reise med Cunardlinjens store damper „Campania.“ I de dage var dette og søsterfæibet „Lucitania“ de største dampere paa Atlanteren og de var da begge to ganske nye og netop satte i rute.

Sølget bestod af min kone og vor da lille datter Edna 4½ aar gammel samt frøken Anna Clausen, nu fru Linnevold, bosat i Edgerton, Wis., samt min gamle barndomsven og fiske- og jagtkammerat C. C. Hjermstad, nu bosat i Portland, Ore.

Mr. Hjermstad og jeg havde en meget god kahyt sammen, ligeledes fik min kone med vor datter og fru Linnevold sig anvist en koselig kahyt tværs over for os, saa vi havde det meget gennytlig sammen paa overreisen.

Vi havde storartet veir og reisen over Atlanteren var uden nogen afveksling. Det var et hjærkoment lyn, og alle farret sig op paa dæk, da vi nærmede os Irlands kyst. Solblankt og vakkert var det den dag og vi følte os i aanden allerede hjemme da vi var kommen saa langt.

I Liverpool var det saa det vanlige sjan med at saa bagga-gen inspiceret paa toldboden. Da der var mange foran os havde jeg god tid til at se mig om hvordan de forskjellige toldbetjente var sig sit ansvar bevidst. Den som vi stod for tur hos var rigtig et rovdyr og ligefrem hygget sig ved at rode ud hver eneste ting, mens et lidet stykke fra os var en anden be-

tjent paa hvem stillingens ansvar hvilte meget let, han bare brugte sit kridt og gjorde sine merker og fors.

Saa fik jeg sporenstreges fat paa en sjauer og transporterte al vor baggage over til den lempelige fyr, som meget forekommende blot satte sine kridtmerker paa og saa var den historie overstaet.

Naar man har kuffter og vadsække omhyggelig pakket saa er det, naar man ingen toldbare jager har, dobbelt ærgerlig at saa alting dumpet ud paa toldbodens gulv.

Saa gif det med iltoget til Hull og for os var reisen over England meget interesfant.

Ankomne til Hull fandt vi at Wilsonbaaden til Kristiania allerede var afgaaet og vi havde saa valget mellem at blive liggende i Hull fire dage til næste Kristianiabaad eller reise samme dag over Gøteborg.

Vi valgte enstemmig det sidste. Fredag aften reiste vi fra Hull og ankom til Gøteborg mandag eftermiddag.

Jndseilingen til Gøteborgs havn er meget vakker og livlig sjøtrafik var der, lunt og jmaat i stilt vand gif det til vi endelig kom af ved nok en toldbod. Her var det Liverpool historien om igjen. Vi forsøgte at saa vor baggage jendt igjennem til Kristiania i „Bond“ men det gif ikke. Vi røg uklar med en overtoldbetjent som var rigtig glubst; han var rent en „norffetare,“ men saa kom der en underbetjent til vor frelse. Han syntes nok at hans overordnedes glubstshed var ubejsøiet, vi skulde jo bare videre paa første tog. „Ja det redar sig nog“ ja han og saa kom kridtmerkerne paa uden mere ophævelser. Kort sagt underbetjenten var en „gentleman,“ mens overbetjenten var en grobian, og hadde det staaet til vor disposition hadde de to byttet roller i en sei.

Alt dette vrøvl hadde taget tid og det blev jent paa aftenen før vi endelig kom paa jernbanestationen, sfrubjultne var vi

alle og spisestuen fandt vi uden ophold. Der stod bordene dækket med alle nødvendige „redskaber“ og alle mulige læfne saager. Vi gif der ganske utaalmodige og ventede paa at nogen skulde vise sig for at opvarte os, men ingen kom; saa gif der endelig et lys op for os; vi skulde bare forsyne os selv, og det gjorde vi da ogsaa af hjertens lyst. Lige til den dag idag minde vi alle, hvor deiligt og hjemligt det altfammen smagte, efter al den vandle jøskosten. Naar vi saa var rigtig forsynet viste kassereisen sig og vi betalte efter hvad vi selv opgav at have forsynet os med. Dette var naturligvis helt forunderlig for os amerikanere, vi kjendte jo til det fra gamle Norge, men havde været i Amerika længe nok til at have glemt det, og for en spisestue at gjøre forretning paa de principer forekom os helt utænkelig.

Vi kom saa ind paa en jobevogn og reiste med nattoget fra Gøteborg. Søvn blev det jo intet af. Jeg laa og saa ud gennem vinduet natten udover. Jo længere nordover vi kom jo lysere blev det.

Fra Gøteborg havde jeg telegraferet til min søster, fru Rønning, som da boede paa Moss, saa ud paa morgentvisten da toget fujede ind paa stationen i Moss mødte hun os og det var da det første gjenstyn mellem os paa 14 aar. Sun blev med til Kristiania.

Ankomne did var der ater en toldbod at klare, men det var jo bare en fornuftig, da var vi jo hjemme hos vore egne og der blev ingen frangel eller vrøvl.

Vi havde formiddagen for os, fru Linnevolds onkel og tante mødte os paa peronen i Kristiania; vi havde frokost sammen, og skiltes saa fra dem idet fru Linnevold blev med dem ud til deres villa ved Sandvigen.

Jeg husker endnu at jeg paa overreisen brugte en almindelig luc, som inden jeg kom til Kristiania begyndte at se gan-

mente jeg maatte absolut saa mig en fløshat, og fløshat blev det. Vi maatte til Holms bundmagerforretning og jeg fik mig en spillende skinnende ny fløshat, det var da et af de første indkjøb vi gjorde i Norge.

Om eftermiddagen reiste vi videre med hurtigtoget og ankom til Hamar om kvelden den 1ste Juni. Paa peronen var da hele familien for at møde os og det var med ganske rare søkelsjer at jeg gjenstaa dem alle. Da jeg først saa dem igjen, slog det mig, hvor forandret de alle var, og jeg kunde ikke afholde mig fra den tanke, „er det muligt at du selv er saa forandret?“ Men da jeg havde været hjemme i nogle dage og færdes blandt dem svandt det første indtryk og jeg syntes alting og alle var akkurat som i gamle dage.

Det rareste var nu at blive vant til de lange lyse nætter, hvem kunde nu ogsaa lægge sig til sove i slige lyse sommerkvælde.

Saa blev det da en meget travl tid en stund med at færdes over alle gamle fjære tomter og besøge venner og kjendte. Iste sjofel og lurvet ud, saa var der ikke fred at saa, min søster

Vi havde jo i alle de planer vi havde lagt bestemt os til et vi maatte tilstjelds og ligge der i nogle uger paa den vakreste sommertid, men hvorhen og hvad ordning vi kunde gjøre med det var aldeles ubestemt.

Saa en dag kaldte jar mig ind paa kontoret og gjorde mig bekendt med en mand fra Ringsaker. Han havde en sæterstue oppe ved Sjusjøen omtrent 24 engelske mil nordenfor Lillehammer. Denne benyttedes ikke som sæter længere, men han havde gjort den istand saa han leiede den ud til sommerbolig. Hr. Chr. Ranseth, lærer ved Hamar middelskole, hadde i flere aar ligget deroppe men den sommer hadde han det for travlt med sin bog „Hamar bys historie“ til at drage tilstjelds. Saa sliig var der anledning for os at saa leiet denne plads. Vi slog til med en gang og jeg betalte 75 kroner i leie for sommeren.

Det var dog endnu fortidligt at reise derop, saa vi benyttede tiden til at streife om nede i bygden paa besøg. En dag da jeg var paa besøg hos Hjermstads i Løiten ved Sørland station fik jeg mundtlig besked fra nærmeste gaard med telefon om at jeg maatte komme hjem igjen ned til Hamar straks. Jeg blev ganske ængstelig at noget galt var paa færde, men reiste da ned paa første tog og tænkt saa hvor overrasket jeg blev, da jeg kom ind paa venteværelset ved Hamar station og blev mødt af min svoger Emil Lee samt Mr. Bjørangaard begge fra Red Wing. Den sidste standsede bare en dag paa Hamar, idet han var paa veien til sit hjem nordensfor Trondhjem. Disse to sammen med C. S. Boyrud, ogsaa fra Red Wing, hadde bestemt sig til en norgestur uden at nogen af os vidste noget om det og reiste fra Red Wing 3 uger efterat vi var akreist. Mr. Boyrud standsede i Gidsvold hos slegt og venner dernede.

Vi var indkvarterede i en hybel hjemme som vi kaldte „baggaarden," der samlede hele familien samt Hjermstads fra Løiten og nogle saa andre for at „ture St. Hans."

Vi hadde værelserne dekoreret med friskt birkeløv og brusestrøet paa gulvet. Turlingen bestod nærmest af at opvarte med ice cream lavet paa amerikansk vis og „strawberry short cake," som ogsaa var ukjendt hjemme, samt kaffe.

Den 2den Juli drog vi afsted fra Hamar med morgentoget til Lillehammer, det var da „reisen til jeters" og følget bestod af min kone, vor datter Edna, min svoger Lee, samt C. D. Hjermstad og mig selv. Ankommen til Lillehammer fik vi straks fat paa kalesjevogn og skyndte paa at komme afsted for at række frem tilføvels; det er lang vei at kjøre, og som veien da gik var vi alle enige om at „gjøita" maatte have været veieningenør, for der var nogle ustyrtelig bratte bakker. Veien gik ende op og ned paa somme pladse. Ved Sørhaugen, et landhandleri og stoppested, standsede vi og spiste middag og gav

hestene en god hvil. Sørhaugen ligger omtrent halvveis mellem Lillehammer og Sjøsjøen. Derfra svinger veien mere nordover op imellem søndre og nordre Mesnavand og saa gaar det gradvis opover forbi Sagtuen op til nøgne fjeldvidden til Sjøsjøfæter.

Tragrændsen er lige nedenfor der. Straks efter vi forlod Sørhaugen begyndte det at sne, kaldt og graat var det at kjøre og inden vi kom til vort bestemmelsessted var der flere tommer sne paa fjeldet. Men saa var det saa meget gjildere at saa komme ind i hus tilslut. Der var ved færdig for os og vi fik da en brasende stor varme paa peisen og i komfyren ved siden af, og da skal jeg sige det smagte godt at saa en kop god kaffe.

Manden som stydsede os op standsede over natten, og vi fik da sendt med ham breve nedover til bygden igjen. Hjermstad hadde kjørt paa sin bicyle hele veien. Det vil sige han hadde kjørt stykkevis, meste af tiden gik han og skjøv den foran sig opover.

Vi kom os da lidt efter lidt i orden og nu begyndte 5 herlige uger, den deiligste sommer jeg nogensinde har oplevet. Sætervangen laa vakker heldende ned til Sjøsjøen. Ind i sjøen randt en elv „Fjeldaaa" og ud af sjøen randt Lyrja saa der var altsaa gode fiskevand nok.

Vor jeterstue bestod af to rum, det ene var et umaadeligt stort værelse med vinduer paa tre sider, lyst og venligt; det andet var et mindre, som vi brugte til soveværelse og afdelte i flere rum med gardiner. I vort store dagligværelse var en mægtig stor peis, og der knitrede og sprakede der hver kveld, eller kanskje jeg hellere burde sige hver nat, en prægtig varme af granved. Langs den ydre mærvæg hadde vi et langt bord med bænke paa begge sider. Foran huset var der en liden udbygning, en slags forstue.

Det var det rare ved denne ferie, at her gjorde vi affurat

som vi lystet og aldrig har jeg tilbragt en ferie hvor vi saa aldeles hver eneste dag fatte flokken ud af betragtning. Vi stod gjerne op saadan ved 10 eller 11 paa formiddag og havde gjerne vor frokost omtrent ved de tider da regelmæssige folk spiser middag. Saa drog vi gjerne ud paa en fodtur, eller lidt senere hen under vort ophold der var det gjerne multer eller jordbær at plukke. De delige vilde norske jordbær, med en sliq aroma at naar vi sate en tallerken fuld paa bordet kjendte vi den delige jordbærduft over hele værelset. Og multerne! Vi kom paa enkelte pladse hvor de stod saa tæt at vi ikke kunde slytte os et skridt uden at træde de fristende bær under føde, det stod aldeles gult bortover. Jo det var liv og frisk luft og Norge er verdens friskeste land!

Saa havde vi vor middag saadan ved 6-tiden om kvelden, ryddet saa op i en sei og drog afsted paa ørretfisking. Det blev nu snart i sjøen hvor vi havde baad som medfulgte i leien, eller ogsaa i Fjeldaaen eller Tyria. Sliq levet vi, jordbær og multer med delig sætersløde, og fjeldørret alt vi kunde spise brunstegt i fløde, jo det var kost for herremænd. Skortet det paa bær af vor egen plukning saa drog vi ned til gamle mor Grapen som vi kaldte hende, en gammel energisk kvinde, høi og tynd som en raja. Hun eier sit eget sætersstel tager ind sommergjæster og driver desuden et stort opkjøb af bær. Der fik vi altid nok baade af fløde og bær.

En gang fik vi en dygtig skræk i livet. Der var megen blaabær deroppe og min lille datter havde spist en del af dem. I ukøgt tilstand har disse altid virket som sterk forgift for hende og hun blev alvorlig syg. Her var det at Mr. Hjermstad's bicycle kom ind beleiligt. Han kjørte sporenstreg's ned til Lillehammer efter Dr. Grønstad. Jeg husker ikke nu hvor længe det tog Mr. Hjermstad at kjøre fra Sjusjøen til Lillehammer, men at han sate rekord for den distance, derom er jeg

overbevist. Doktoren, som var en gammel ven af familien fra de aar han praktiserede paa Samar kom saa fort som muligt og om nogle dage havde vi vor pige lige frisk og glad igjen. Ja someren gif desværre altfor fort. Den 8de August var mors fødselsdag og vi havde lovet at komme ned igjen til den dag og det maatte vi da helde.

Siden reiste Mr. Hjermstad og jeg op til Nørø's paa en fisketur ind imod „Kjølen's rand“ tæt inde ved grænsen. Dr. Møller paa Nørø's stillede sin fiskerhytte til vor disposition. Vi kjørte i forjøl omtrent 3 norske mil ned til Jæmundsjøen, tog saa dampbaad der og de sate os iland ved nærmeste punkt. Derfra maatte vi saa gaa og bære al vor baggage paa ryggen. Der hdde vi prægtigt fiske og var der i 10 dage. Den første nighed vi fik fra udenverdenen paa tilbageturen var naar kapteinen paa „Jæmund“ fortalte os: „Nu er Nansen kommen hjem.“ „Kom han til Nordpolen da?“ „Nei da, men han kom længere nord end nogen anden.“ Det gif som en løbild over hele landet at Nansen var kommen hjem. Dybt i hjertet var hver mand skuffet at han ikke naaede polen, men en trøst i skuffelsen var det jo at han naaede længere nord end sine forgjængere i polarekspeditioner. Da saa „Fram“ om nogle saa dage ogsaa dukkede op hel og velbeholden da gif der et lettelses suk over hele Norge.

Vi reiste ind til Kristiania ved festlighederne ved „Fram“'s ankomst. Daværende hotel „Turisten“ i Rosenkrantzgaden var heldigt beliggende for at saa skue det store optog og vi havde faaet værelser i 2den etage ud mod gaden. Der myldrede af folk. Jeg havde aldrig tænkt mig at der var saa mange folk i hele Norge som da var paa benene i Kristiania. Langs fortaugene stod folk tæt pakket som sardiner, det var et uoverskueligt hav af mennesker. I gaderne som holdtes aabne for processjonen var det folkemont og jeg husker det sterke indtryk det

gjorde paa mig da jeg saa Bjørnstjerne Bjørnsons mægtige skikkelse marcherende midt i gaden nedover mod Piperviken. Ustanskelige hurraraab hilste ham langs hele gaden og Bjørnson smilte og nikkede hid og did. Det var ikke vanskelig at se han var i perlehumeur, jo det var en stolt dag for gamle nor Norge og alle hendes fremragende sønner.

Sa sommeren gif. Før vi var halvt færdige med alt vi hadde tænkt os til, var det paa tide for os at begive os paa hjemturen til Amerika. At skilles fra far og mor igjen det blev nu det haardeste af alt. De fulgte begge med ind til Kristiania og naar jeg tænker paa skilsmisjen fra dem saa rinder mig altid Bjørnsons ord i minde:

Hver glædestund du gif paa jord
Betales maa med sorg.
Om flere følges ad saa tro
De gives kun paa borg.

Om jeg skulde sjeie noget til saa skulde det være dette: Naar du reiser til Norge til sommeren, besøg saa alle de byer du ønsker eller kan, men vil du have varige minder med dig fra norgesturen saa drag tilfjelds.

Su hei, for er det vel friskt og lett
Uppaa fjellet!
I dalen stardoar du tung og heit
Kom paa fjellet!
Skor fint her er, infje nokon veit,
Ser paa fjellet.
Dit anga flyg yver nut og tind,
Det er som flyg det i himlen inn,
Upp paa fjellet

Gamle gudshuse som fortidsminder fra Numedal.

G. Gregerson.

Kan ikke Numedal og Sandsvær opvise mange oldfund saa er der til gjengjæld ikke noget strøg i Norge som kan opvise saa mange bygninger af høi alder som jærlig Numedal. Mange af dem er opførte før fortidsdødens tid. I særdeleshed hvad kirker angaar.

De ældste og uden tvil mest interessante kirker i Numedal er Nore og Opdals stavkirker, der begge skriver sig fra tiden omkring aar 1200. Disse to kulturminde, som Prof. Dietrichson reddede fra tilintetgjørelse ved selv at stille sig som eier af kirkerne før foreningen til norske fortidsmindeværkers bevaring indkjøbte dem, hører til de eiendommelige kirker med en midtjøile — et motiv som findes allerede i romanisk stil.

Ornamentiken er ogsaa romanisk, men over denne er der noget opløst, der er kommet til senere. Dette gjælder jaaledes den udifaarne bueræffe i Opdals kirke, som vistnok kan tænkes at ha været en del af et lektorium foran koret. Malerierne i Nore og Opdals kirker er ogsaa komne til senere og efter mit skjøn fra forskjellig tid. De er hvad Opdals kirke angaar typiske for aarene umiddelbart eftertrediveaarskrigens tid, altsaa med bredfyggede hatters og svimlende hjerbuksers høieste blomstrings aar. Enkelte har sagt, at de er af den samme mester baade i Opdal og Nore kirker; men har man lidt kjendskab til begge disse kirkers indre hvad billederne angaar, er der en stor forskjel. Efter min opfatning hører malingen i Opdals kirke til en ældre tid end malingen i Nore kirke. Dekorationserne kan ha en del ligheder, men billederne er helt forskjellige i disse kirker. Billederne i Opdals kirke har et grimt og karikaturistisk udseende og vidner om en laverestaende kultur end billederne i Nore kirke. Jeg har altid troet, at de skriver

sig fra den katolske tid. Tidens ælde og malingens bestanddele kan ogsaa ha en del indflydelse paa dem, men jeg kan slet ikke faa mig til at tro, at materierne i disse to kirker kan være fra samme tid og fra samme mester. Forskjellen er for stor.

Billederne i Nore kirke har et mildt engleagtigt aasyn, en hellig glorie omgiver dem, og man faar indtryk af, at her har man et kunstarbejde af en virkelig mester fra fortiden. En del af dem er maaske af den samme mester, særlig hvad decorationerne og billederne angaar, som har malet Gols kirke i Gallingdal.

Alttertablen i Nore kirke er et kunstværk. Den forestiller „Kristus indstifter nadværen.“ Instiftelsesordene er skrevne paa foden af alttertablen. Af gamle Mr. D. Olson, Clear Lake, Sowa, født og vokset op i Begglid, har jeg faat opfrisket mine erindringer om hvem, som havde malet den. Far fortalte nok om, hvem det var, men jeg havde glemt det. Jeg anfører her nogle uddrag af et brev fra Mr. D. Olson: „Du har ret i, at Nore og Opdals kirker ikke er malet af den samme mester. Saavidt jeg ved, var Nore kirke delvis, og særlig alttertablen, malet af Sebjørn Kverndalen fra Nore. Som ganske ung var jeg af og til i kirken, og jeg husker at alttertablen altid vakte min beundring. S. Kverndalen var ikke alene kjendt der i dalen men ogsaa i videre kredse af landet som kunstmaler. Han var et geni i ordets virkelige betydning. Hadde han haft en kunstnerisk uddannelse, vilde han være bleven en verdensberømt maler. Jeg havde altid været en beundrer af kunstgjenstande, og dette vidste gamle Kverndalen godt. Han bad mig ofte til sig for at vise mig sit arbejde, hvoraf han havde en hel samling af billeder baade af naturen og af arkitekturen, alt sammen originale skitser. Han regnede sig i slegt med mig, dog var der ikke mere end at min farbror var gift med hans datter.“

Nore kirke har oprindeligt været omgivet af en jvalgang. Den har vist i tidens løb været restaureret. Der findes et par aarstal paa den, men jeg har glemt disse, og ingen af dem som har skrevet om kirken, har omtalt dem. Til trods for at der har været gjort reparationer paa den, var den dog i høi grad forfalden da selskabet for gamle mindemerkers bevaring købte den. Den havde stejle søiler og faldefærdige trapper. Taget var tækket med træspaan. Rundt om paa væggene i det indre af kirken er der malet alskens blomster, frugter og forfiringer vækelsesvis med indskrifter, bestaaende dels af ord, dels af figurer; t. eks.: „Du Herre er min tillid, et sterkt (her er tegning af et taarn) for mine fiender.“ „Gav Gud for —“ (her følger tegninger af et par øine og et hjerte). Disse decorationer er dog ikke ældre end fra slutningen af 17de eller begyndelsen af det 18de aarhundrede.

Det var vist i begyndelsen af det 18de aarhundrede at S. Kverndalen malte alttertablen og billederne af de 4 evangelister osv., men decorationerne er neppe af ham. Der har været to forskjellige malere der har udført malingen i Nore kirke. Decorationerne har en lighed med dem paa et par bondegaard i Nore, det indre af stuerne paa nordre Sporan og Land og vistnok udført af den samme maler. Far fortalte om en maler fra Telemarken, der var kjendt under navnet: „Stampspresten,“ der vist har malet Nore kirke og de omtalte bondestuer m. m. der i dalen. Han rejste fra sted til sted, og han er vist den der har malet Gols kirke i Gallingdal ogsaa. Han havde maaske malet hele Nore kirkes indre, men de forandringer, som S. Kverndalen gjorde, er komne til senere.

Opdals kirke ligger paa bakkerne lidt op fra hvad man kalder „Pian“ nordvest fra Tømmebojorden, den er ogsaa et reiseværk. Ligesom i Nore kirke findes ogsaa der indskrifter dels af ord, dels af tegninger som for eksempel: „Værer ædrue og

vaager; thi eders modtander" (her følger tegning af en figur med horn og vinger osv.) „gaar omkring, som en brølende" (her er tegning af en løve). Kirken har, i lighed med Torpe kirke i Hallingdal, over forindgangen en rigt dekoreret planke. Blandt kirkeinventariet findes bænke med sidebue kronet af i en runding — et motiv, som ofte forekommer ogsaa i vore gamle bondestuer. Desuden findes dekorative dele af korstole, der rimeligvis har staaet foran forbuen saaledes som det brugtes i udlandet. Disse korstole bidrog til at give kirkens indre en rig karakter, om end ikke billederne taaler nogen sammenligning med billederne i Nore kirke. I kirken findes ogsaa tegning af „Ragnar Ormegaarden," ligesom ogsaa paa væggen over alteret findes en tegning af kundskabens træ, med kvinden i udfyldighedsdragt modtagende æblet af slangen. Der er vist ogsaa en indskription om jeg ikke husker fejl af slangens og kvindens tale.

Beggliids gamle kirke antages at være bygget i aaret 1200, den blev desværre nedreven i 1861, tre aar efter den nye kirke blev bygget. Det er om Beggliids gamle kirke Hr. S. G. Mogan i sin sang: „Minder fra hjembygden" synger. Et sagt der vistnok findes paa flere steder i Norge, om at jutuller eller jætter blev gram i hu, da de første klokketoner lød igjennem dalen. Gaaber, at Hr. Mogan — vor nye jagasfriver — ikke har noget imod, om jeg anfører tre vers af hans interessante og gode digt:

„Da Beggliid kirke først var reist
 Og klokken just i taarnet heist
 Blev jätten gram isinde;
 En vældig klippeblok han greb
 Fra bergets høie top, og hev
 Mod kirkens taarn og tinde.

Stjævoiet var det arge bæst
 Mulig det var høstens blæst,
 Der mon dens furs forjage;
 Paa Svammens tun den drasted ned,
 Og ligger der i ro og fred
 Til Norges sidste dage.

Du vise mand fra land og by,
 Om du betviler jagnets ry,
 Kan selv her klippen skue,
 Og jutulheimens lave fjeld
 Du ser hinsides dagens elv
 Forgyldt af solens lue."

Om Nollags gamle kirke skriver oldgranskeren Harry Tett i sin bog „Norges kirker:" „Et fornøieligt anlæg er Nollags kirke blit, som i det 17de aarhundrede paa en helt enevældig maade er tumlet ned, saa der af den gamle storkirke ikke er meget igjen. Man har bygget vinduer, som det har passet sig. Og ved vindueplaceringen er det kun tat hensyn til den enkelte ting, at statse lys, hvor det trængtes."

Paa kirkens vestlige væg findes aarstallene 1697 og 1699, de aar da den gamle og tildels nedfaldne kirke blev gjenopreist og udvidet. Altertavlen bærer aarstallet 1670. Klokken skal være støbt i 1406. Den har altsaa i mere end 500 aar kaldt menigheden sammen til bøn og ringet det sidste farvel til slegt efter slegt. Den har hilset sit velkommen til ungdommen som har mødt op for at gjenta daabsløftet og til hundreder af brudepar, som har søgt did for at saa sin pakt velsignet.

Fra den katolske tid findes der i kirken et røgelseskar af jern. Paa væggene i jelve kirken er der et billede af de 4 evangeli-

ster og de 12 apostler. Kirken er forholdsvis ganske stor, der er siddepladse for omkring 350 personer.

Atter vil jeg anføre et par vers af Hr. S. G. Mogan's digt om hjembygden:

„Jeg mindes Nollags kirkehus,
Der staar paa tusind slegters grus
I ly af aas og lie.
Her fædres bøn og fødefald
Har gjenlydt i den gamle hal
Fra fjernt forglemte tider.

Nu slegter kommer, slegter gaar
Den samme gamle kirke staar
Saa klippefast og roligt.
Her lyder samme trøstens ord,
Her møttes folk ved naadens bord
Her søges Herren troligt.“

Kirken i Lyngdal hed i gammel tid Koperstad kapel og var bygget i den katolske Tid. I 1595 stod den ubenyttet. Den blev først taget i brug igjen langt ud i det 17de aarhundrede. Den nuværende kirke blev opført 1697 og har et par hundrede siddepladse. Af den gamle kirke er ikke meget tilbage, den blev helt ombygget. Den er bygget paa „Barokken“'s dekorative smag og er karakteristisk bemalt. I kirken er de 12 apostle malet paa dens vægge. Altertavlen er smuk og skal i sin tid være kjøbt som gammel fra Kongsberg. Den skal skrive sig fra Kristian IV's tid. Kirken har ogsaa en meget vakker prædikestol.

Ebene kirke var oprindelig af reisverk og var fra det 13de aarhundrede. Den blev ombygget med en ny kirke i 1737.

Nesbergs kirke var oprindelig en liden lang kirke af reis-

verk, men i 1735 blev den forandret til en forskirke. Det er nu en stavkirke med 200 siddepladse. Den venstre sløi skal ha hørt den gamle kirke til.

Sandsvær har ingen kirker af saa gammel dato som Numedal. Heller ikke var Sandsværs kirker saa rigt udsmykkede.

Lust kirke var oprindelig en jaakaldt lovekirke. Det er en kirke, som var bygget af en privatmand ifølge et løfte, afgivet under en sygdom, af en eller anden grund. Den var bygget som stavkirke og havde samme form som Romnes gamle kirke. Den omtales allerede i 1366. Den gamle kirke blev revet ned i 1889 og erstattet med en ny af teglsten.

Efteløst kirke er en gammel stenkirke, som ikke har meget af den gamle kirke tilbage, der er af interesse. For længere tid siden fandt man her endel relikvier fra den katolske tid. Den gamle kirke var ældre end 1250.

Gedendals kirke er ogsaa en gammel stenkirke bygget mellem aarene 1200 og 1336. Den var i sin oprindelige form tarvelig udført. Den har nu undergaaet en fuldstændig reparation. Min beskrivelse af disse gamle kulturminde, der er blevne bevarede for efterfølgende er i mange henseender mangelfuld, da jeg ikke har haft de bedste kilder at rette mig efter. Jeg vil derfor slutte denne afhandling med følgende ord:

Disse gamle kirker med sin flokkelyd
Staar der rolig som et oldtidsminde;
Man har vidst at værne om den gamle pyrd
Fra at raadne og derved forsvinde.
Slegter efter slegt til hvile gaaet er;
Men endnu kirkerne de rolig kneiser der;
Nye slegter har
Følgt de gamles far
Tidens tand kan dem ei overvinde.

En tale holdt ved et pioneer stævne.

Johan Segg.

Grede forsamling, damer og herrer, særlig da I gamle, ærbørdige fædre og mødre, som er forsamlede her idag:

Jeg blev for en tid siden bedt om at holde en tale ved dette møde — ikke fordi jeg er taler, eller har noget ry som jaadan men — for at hjælpe komiteen ud af den forlegenhed de var komne i.

Der har som bekendt været holdt nok saa mange pioneer-møder paa dette sted. Og man har tildels været saa heldig at saa opført paa programmet fremmede talere, — i haab om at det vilde trække større „crowd.“ Dels har dette lyktes, dels ikke. Nu denne gang var de komne i lagervoll i saa henseende. Men mødet var bestemt, og taler skulde da — som det sig hør og hør — holdes. Derfor maatte de benytte sig af det skrab de havde i sin egen midte, og som følge deraf faar den ærede forsamling ta tiltakke med fattig leilighed. Jeg skal foreløbig troste forsamlingen med at de skal slippe at høre paa en endeløs tale. For nogle aar siden havde vi en erfaring i saa henseende, som satte komiteen i en pinlig stilling.

Bedkommende taler de hadde saadant i, var en gammel russ, som vistnok var „pioneer,“ men taler var han aabenbart ikke. Vistnok hadde han taleorganer, og kunde „fortelje“ om sine oplevelser. San hadde ogsaa evne til at begynde og fortsætte, men det som manglet ham var: Evnen til at slutte. Hadde ikke komiteen hittet paa den udvei at komme med et forslag angaaende tid og sted for næste møde, saa hadde han sandsynligvis holdt paa endnu. Thi tilfældigvis traf jeg den samme mand paa en reise til Syd Dakota, og tænkt: — mærkelig nok — holdt han paa med den selvsamme tale, som før antydet. Nu dette er maaske en alt for lang indledning. Derfor

jaar jeg søge at „knappe“ af paa selve talen, for at ingen skal bli fristet til at „bryte mig af.“ Jeg skal ikke indlade mig paa alle nybyggerlivets besværligheder, gjenbørdigheder og trængsler, som fulgte deres stræb med at „rydja og bygja jeg grænder,“ og komme til jelsøstændighed og uafhængighed. Det vilde jøre os forbudt. Vistnok har deres bestræbelser, under Guds velsignelse, i de fleste tilfælde, været kronet med held, men det er ikke det eneste. De strenge livsvilkår under hvilke de har kjæmpet sig frem i livet, har umægtelig sat sit stempel paa deres karakter. Det har ligesom staalsat den. Det er noget trofast og solid, ærligt og oprigtigt ved disse gamle staalsatte gubber, saa at en blir hjertevarm ved at „nævnetages“ med dem.

Der er en ganske anden malm i dem som har kjæmpet for tilværelsen, end i dem som ligesom danser paa roser i livet. Med lidt omskrivning kan vi godt anvende Winjes træffende skildring af „fædrane vore“ paa vore pionerer og sige:

„At far min kunde gjære, Det gjilde han hev gjort,
aa fram i livet bære, Saa mykje gjævt aa stort.
Det var fraa dag til annan, for meg saa god ei stød
Stor arv de er for mannen, af godt folk væra fød.
Slik far var aldri sunnen, saa langt som soga veit,
Na ordi sjaug fraa munnen, saa godt som økja beit,
Du høird'n aldri mala, med klynk om sine kaar,
Den guten kunde tala, med skjæmt om sine jaar.“

Om ikke alt i nævnte skønne digt passer ind under vore forhold, saa ligger deri et udtryk for den ærlighedsfølelse de unge burde ha for sine ærbørdige fædre, de gamle pionerer. Gatten af for vore ærbørdige fædre! Dette bør være sagt, til ære „fædrane vore.“ Men skal vi da, idet vi roser dem, glemme de trofaste mødre? Fortjener ikke de ligesaavel ros? Har ikke de havt haand i hank med at „rydja aa bygja os grænder“

„her i vestens vilde egne?“ Jo sandelig! de fik nok lov at være med, stakkar, at tage sin andel i arbeidet baade ude og inde, ofte over evne. De fik nok drikke nybyggerlivets bitre kalk tilbunds. De var sine mænds trofaste støtter i medgang og modgang, i sorg og glæde, ja egentlig sjælen i at skabe deres hjem. Hvordan havde det gaat disse vore gjæve rydningsmænd, mener du, uden sine trofaste hustruers bistand og indflydelse? Na, de havde vel flaret det paa en slags vis, men de havde sandsynligvis blit enten no'en jolkefjæ eremiter, eller no'en stutagtige „trøkkebleier,“ lig de stuter, der var deres daglige jelskab. De kunde maasse været komne til velstand, men hjemmets forædlende indflydelse og hygge, vilde gaat deres hus forbi. Der maa en moder til at skabe et hjem. „What is home without a mother?“ siger man. Ja det er jo som den ene væg er ude — et koldt og trijt sted — der hvor den kjære mor er borte.

Digejom manden kaldes familiens hoved, saa er moderen, om hun er en ret moder, familiens hjerte. Det kan vel være „jomme kjæringer slike“ som Asbjørnsen skildrer dem i eventyret, men dem skal vi ikke befatte os med her, saameget mindre som jeg er vis paa at saadanne vanvittige hespertræ (om de forresten fandtes i Norge) vilde ikke finde veien til Amerika, ihvert fald har jeg ikke seet slike væsener her i vore egne, derimod har jeg truffet fromme, flittige og forstandige husmødre, og saadanne er en kostelig juvel, en umistelig og uerstattelig skat i et hjem. Hun med sit sømme hjerte og kjærlige omhu for alle, gjør hjemmet tiltrækkende og elskeligt. Ja den alvidende mama du, hun skal nu være allestedes og vide besked om alle mulige ting i huset, og saa de velsignede, smaa barna, der som lysende solstraalet forhøier hjemmets glæde og hygge. Ikke sandt, I gamle pionerer som har oplevet dette i eders mandoms aar? I vil jaude at det var velsignede høitidsstunder

midt under nybyggerlivets bekværligheder i eders farvelige hytte, da veslegut red ranke paa papas knæ, da mamma sang sine buggefange og lærte de kjære smaa at læse sine aftenjournaler og bordbøner, sit „Gud høi“ og sit „Gadervor.“ Ikke sandt? det var de lykkeligste stunder i eders liv og I mindes disse svundne tider med vemodblandet glæde. Nu er I gamle og staar med dejt ene fod i graven, I ser eders slegt i andet og tredie led.

De fleste af eder har været farmere, og I ønsker at eders børn og børnebørn maa følge i eders fodspor, da I med mig mener at den livsstilling er den sikreste og mest uafhængige. I vil vist ogsaa med mig sige til efterislegten: „Stick to the farm, young man.“ Spørger de hvorfor? saa sig: Den som eier en god farm og sidder i gode faar og har et hjem i ordets fulde betydning, han bør være taknemmelig og prise sig lykkelig; thi han har, saafremt han har det rette syn for det skjønne i naturen, et lidet paradys paa jorden. Han kan sammen med sine kjære af hjertens grund synge: Hjem, hjem, mit kjære hjem! Nei ingen plet paa jorden er skjøn som du mit hjem.“ Ja Gud velsigne „hu gamle mor“ og vore kjære hjem!

Nu er det maasse tid til at slutte, men før jeg slutter vil jeg gjerne ha sagt et par ord om dem som ved vore tidligere anledninger neppe har været nævnt. Talerne, som har været holdt, har hovedsagelig dreiet sig om vore rydningsmænd paa det verdslige omraade. Det vilde da vel ikke være ubeskedent at indbefatte ogsaa vore hanebrudere paa det aandelige felt. Ja jeg vil sige: det vilde være synd og skam at gaa dem forbi; thi er der nogen som fortjener ros for sit uførtvødne arbejde saa er det vore pioneer-prester og kirkenes lærere. Deres arbejde er, naar alt kommer til alt, det eneste, der har noget blivende varigt værd for os for de kommende slegter. Ja, hvad var vi med al vor „property“ og al vor velstand uden Guds

ords lys som ledestjerne paa vor vej? Vi var de elendigste af alle skabninger! Sig et bævende skib paa verdens vilde hav uden roer, kompas og anker, drevet om for alle vinde og tilfaldt som et vrak synke ned i den evige afgrund.

Nu med al respekt for den norske bonde saa maa det vel indrømmes at deres motiver for udbandring var hovedsagelig blot timelige hensyn. Det var næringsbet, næringsjorg eller bare egenytte der var drivhjæren. Nei det kan være bra nok og det er jo ret at ha omsorg for sine egne, men disse egeninteresser strækker sig jo ikke langt. Var det egne interesser og timelige hensyn, der var drivhjæren til vore pionerprestere udbandring? Det tror jeg da ingen med rette kan bestynde dem for. Deres motiver var noget langt høiere og ædlere. De jatte alle timelige hensyn tilside ved tanken paa deres udbandrede landsmænds aandelige nød. Deres evige velsærd laa dem paa hjerte, og drevne af missionsiver adlød de kaldet: „Kom over og hjælp os.“ De har delte nybyggerlivets kaar med sine brødre, lidt ondt som Kristi stridsmænd, arbeidet med trofast i det kald de var jatt, „under ære og vanære, under ondt rygte og godt rygte,“ og fortæret sine kræfter i kirkens tjeneste, uden at høste nogen timelig fordel.

Vel ved vi, de er ikke engle ei heller guder, men skrøbelige mennesker af Adams æt. Men det bør erkjendes at de trods al sin skrøbelighed har været redskaber i Guds haand til at „bygge Guds kirke, opløse hans folk“ her iblandt os, og som saadanne tjenere bør de respekteres og æres. Og vi har godt af at tage os denne Pauli formaning til hjerte: „Men vi bede eder brødre, at I skjønne paa dem som arbeide iblandt eder og er eders forstandere i Herren og paaminder eder og agter dem overmaade høit i kjærlighed for deres gjernings skyld. Været fredsomme indbyrdes.“ Vi vil udtale et lebel for disse ærværdige kirkens lærere. De er saa igjen og disse saa

hælder sterkt til graven. En del er allerede gangne ind til hvilen, og vi bør gi dem den ros i sin grav at de holdt Guds ord høit i ære. At det de søgte under hele sin virksomhed, og det maal de stadigt hadde for sig var: Guds ære og sjælenes frelse, og vi vil haabe at „Soli Deo Gloria“ maa som et eftermæle kraftig gjenlyde over deres grave fra slegt til slegt. Ja, „Lat us intje forjædrane gløyma, men i kjærleik dem koma ihu, thi de gav us ein arv til at gjøyma, den er større end mange vil tru.“

Optegnelser.

S. G. Vertilrud.

I min ungdom allerede havde jeg en overdreven lyst til at læse. Jeg læste hvert eneste ord som var trykt, som jeg slap over, ifald det var af en avis, historiebog eller tidskrift. Sjemme havde vi ikke en eneste avis og ikke en eneste historiebog. Kun nogle saa religiøse bøger. I begyndelsen tror jeg vist at det blev betragtet med tilfredshed, at jeg havde saadan læselyst, men senere fik jeg høre mangen haansbemærkning af far derfor. Han syntes at hade mig derfor, og denne slags irettesættelse virkede som en drivhjul til at trodse. Det var vel hundreder af gange som jeg blev fortalt at jeg var lig „Simen.“ De kaldte ham Simen fordi at han var ifra Hemsjødalen i Hallingdal. Simen hadde faaet alle sine tæer frosne engang og hans fødder var amputeret, saa han gif paa hælene bare. Det fortæles at han forfros sine fødder medens han sad og gjorde regnestykker. Om det var sandt det tror jeg neppe, men det var dette som far hentydede til. Na, saa leit som jeg syntes det var naar nogen fremmed hørte det! Far vilde at vi altid skulde gjøre noget nyttigt i ledige stunder. Jeg maatte sidde og binde fiskegarn næsten alle aftener og fritimer fra udar-

beidet, naar det ikke var noget andet haandarbeide at hjælpe med.

* * *

Engang om vinteren medens jeg gik for presten saa var der ganske stor nysne og vi maatte op tidligt. Jeg tror at jeg gik hjemmefra saa ved kl. 4 om morgenen. Vi skulde møde for presten i skolehuset paa Vægnadalen. Det var vist saa ved kl. 10 paa formiddag som presten begyndte at overhøre. Jeg vidste ikke ordet af før han kom som en løve op til mig og kjendte fordi at jeg gispede. Jeg blev ræd og saa skamfuld at jeg næsten sank omkuldd. Han talte noget om at den som gispede ikke fulgte med, og for at bevise dette gav mig et spørgsmaal, som jeg vist svarede rigtigt paa, thi jeg erindrer at de andre børn satte op tilfredse ansigter. Presten gik, og om en stund saa kom han igjen værre end før, med en strøm af skjældsord og færdig til at æde mig op. Han jagde at om jeg ikke sluttede at gispe saa skulde han gaa ind til Thorstrud og saa en feng for mig. Jeg var saa sludsbewaget og skamfuld og saaret, at jeg næsten ikke hverken saa eller hørte. De andre skolebørn blev urolige og jeg forstod det ikke den gang, men hørte siden, at det var med den største anstrengelse at de holdt sig rolige og ikke for paa presten. Jeg gispede ikke derefter. Strafs før vi slap saa kom presten op til mig og spurgte om jeg var sint paa ham. Først saa svarede jeg ikke, men naar han spurgte op igjen og ikke var sint saa turde jeg ikke svare andet end „nei“ endskjønt jeg var sint, eller rigtigere, dybt saaret. Jeg sad saa træt at jeg syntes det var umuligt at være vaagen.

Det er en af mine uopfyldte forhaabninger at saa træffe denne prestemand etsteds alene. Jeg ønsker ikke at gjøre ham noget ondt, selv om det nu kanske kunde hende at jeg orkede at haandtere ham, men jeg vilde bare fortælle ham at den gang

var han uforfattet selv om han var prest, og at hele børneflokket som hørte det hadede ham derfor derefter.

* * *

Naar jeg skulde blive konfirmeret saa sølte jeg det som en knusende byrde at tænke paa hvad jeg vilde bli opfordret til at love presten. Jeg var nok ikke ond men vilde saa ugjerne gjøre noget som ikke var oprigtigt. Det gik som en drøm alt ihop. Jeg stod paa kirkegulvet i Hedalens kirke og saa folkemængden som en taage. Presten spurte mig noget og det svarede jeg vist rigtigt paa, thi de sagde siden at jeg havde svaret godt. Naar det kom til at svare paa daabsløftet saa sagde min samvittighed at det ikke var ret at sige ja dertil og om jeg havde sagt det som laa paa hjertet saa havde det blevet en skandale. Jeg svarede ja ligesom i en dvale og dagen gik over. Mine lærebøger var jeg saa uheldig træt af, thi det var saa rent for meget religionsundervisning i vor skole. Jeg erindrer at jeg tog dem og lagde dem ovenpaa et skab og kan ikke huske at have taget i dem siden. Men ro havde jeg ikke. Det var frygten for helvede som var saa knugende over mig. Begyndte saa at læse i Bibelen. Jeg begyndte med det forstet at læse hvert ord i den. Læste og læste, og maa have læst det meste af den. Jo mere jeg læste i den jo mere interesseret blev jeg for en tid, men blev tilslut træt af al denne læsning, thi jeg fandt ikke den trøst som jeg havde troet at finde. Ofte jagde min forstand at det ikke kunde være slikt som presterne vilde have os til at tro. Jeg blev en tviler. Men igjennem dette saa blev mit gudsbegreb aldeles forandret. Havde lært at Gud straffede en synder med helvedes ild og alt slikt. Dette syntes jeg var sakt. Det var værre end keiser Nero gjorde, thi han var det grusommeste menneske som jeg havde læst om. Men han blev engang fornuget med at pine paa sine ofre og dræbte dem. At sammenligne Gud som jeg havde lært at kjende ham

med mig selv, saa fandt jeg at han gjorde en hel del som jeg selv ikke vilde tænke paa at gjøre. Da først saa jeg, at det var vanvittigt at have et saadant gudsbegreb. Gud var noget som jeg med ærefrygt skulde se op til. Et væsen meget over mig selv i alle henseender, og som styrede os med sine naturlove, saa at ifald vi forbrød os mod dem, saa fik vi vor straf derfor under dem. Gjør imod andre saa som vi vil at andre skal gjøre imod os. Gaar ikke det saa hav intet mere at gjøre med dem.

Jeg staar endnu der hvor jeg stod dengang. Enten det er ret eller ikke, har ikke besværet mig stort. At iølge disse leve-regler vil dog ha det udslag, at det er ikke svært mange synder man kan forøve i samfundet.

* * *

Efter jeg var konfirmeret saa maatte jeg tage næsten mands arbejde og om vinteren saa drog vi ved isra skogen og høiet isra sæteren, paa skifjælken. Det var forjærdeligt som vi sled. Naar vi drog høi var far altid med. Det var han og jeg som drog mest. Vi havde et læs hver; næsten saa meegt som de fleste læsjede paa en høst. I de bakker som vi skulde op hjalp vi hverandre med hvert læs. Over fladerne, op de mindste bakker og nedover bakkerne saa drog vi hver vort læs. Vi gjorde turen om dagen men var ofte jærdige til at gaa hjemmefra kl. 3 om morgenen, kom til sæteren saa ved kl. 9, læsjede op vore læs og aad vor frosne mad, og tog saa paa hjemturen igjen. Far stod ofte paa ski foran læsjet nedover bakkerne men det turde ikke jeg i de bratteste bakker, men stod paa skierne i de jmaa. Det gik sældt fort og var meget morsomt at komme saa fort frem. Engang paa disse ture saa frøs jeg meget paa fødderne. Far rev da af mig skoene og hug op et vandhul og dhyppede hurtigt hver fod deri. Dette formede is udenpaa hojerne og derefter gif jeg i højelæsten hjem. Det var varmere

end at ha de trange sko paa, men det sled hojerne stygt. Bukserne var sjelden hele og naar vi trilleder eller kom indtil grænerne saa fik vi ofte sne ind paa bare skrotten. Hadde nemlig ikke mere end en bukse og en skjorte paa.

* * *

Om vinteren før jeg reiste til Amerika var jeg en tur op til Erik Wold. Eriks søn Nils hadde skrevet til ham, at om han kunde finde en gut som vilde til Amerika, saa skulde Nils sende ham billet til reisen. For billetten skulde gutten arbejde en sommer og saa en klædning atpaa. Erik Wold hadde fortalt mor om dette og mor hadde taget den bestemmelse at jeg skulde forsøge at saa denne billet og reise til Amerika. Det ligesom faldt af sig selv at gaa. Jeg ligesom hadde det paa følelsen at jeg skulde ikke være i Norge, og saa var jeg saa ræd for soldatertjenesten. Jeg kom til Zubkam hvor Erik og Recoline Wold bodde. Det var mørkt naar jeg kom og jeg blev modtaget som fremmed der. Erik sad og pratete mest om den paatænkte tur og Recoline skulde vide alt om alle isra Seda-len. Jeg maatte dele mine tanker imellem dem og svarede som best jeg kunde. Erik sad der stor og magelig i sin stol og Recoline ruslede med madstellet. Jeg har aldrig følt min egen lidenshed bedre end ved at sidde overfor Erik Wold. Han sad der ligesom skjelmisk og spøgefuldt og med en overlegen og dog ædelmodig mine. Recoline var uskyldigheden selv og godgjørenheden lygte udaf hendes aasyn.

Deres bedste seng i fremmedkammeret fik jeg ligge i om natten. Naar jeg vaagnede om morgenen stod jeg op fort og stille for ikke at Recoline skulde høre det. Det var nemlig skik at give fremmede kaffe paa sengen. Jeg hadde klædt mig og kom ind, og Recoline blev saa sørgmodig fordi hun ikke hadde hørt at jeg var oppe. Hun vilde ha mig til at gaa og lægge mig igjen. Det kan man vide at jeg ikke vilde. Jeg blev saa

skamfuld at jeg vist maatte ha baaret mig flodset ad. Erik sagde da paa sin rolige og skjelmst spøgefulde vis, at det var bedst at jeg gjorde som hun vilde, hvi ellers vilde hun sørge derover i det uendelige. Det var noget ved den maade hvorpaa dette blev sagt som ikke taalede uhygghed og jeg klædte af mig igjen og gik tilsengs, og fik kaffe og bakelse. Da var alt bra med Recoline, men hvor skamfuld jeg var derover! Det blev bestemt saa at jeg skulde saa billetten og reise til Amerika.

Paa turen hjemover ifra Erik Wold gik jeg om Sejladalen for at se min bestefar Vaard. Jeg hadde ikke set ham siden vi skiltes i Bjerkø dengang vi reiste til Vertilrud. Bestefar og hans anden hustru bodde hos Olaus Taster. Naar jeg kom ind saa saa bestefar i en seng. Da han fik vide hvem jeg var blev han aldeles som en glad unge. Han stod op af sengen i bare skjorten og begyndte at danse rundt af glæde. Jeg syntes det var rent rart. Han var da vist sine 90 aar gammel kanske 95 og var baade aandt og legemsvag. Det var bare barnet igjen. Det gjorde mig ondt at se hans spinkle lemmer som var bare som pinder. Han huskede at vi hadde leget tilsammen mens jeg var liden og talte derom, men talte ikke om noget andet end hvad han huskede ifra den tid og om mig som jeg stod foran ham. Han trevlede mig over og skrydte af at jeg var stor og sligt noget.

Bestefar blev saa ved 100 aar da han døde. Indtil denne tid har jeg ikke truffet nogen som ved riktigt hvor gammel han var. Han vidste det ikke selv, men efter hvad far fortæller at ha hørt sine foreldre fortælle om forskjellen i sin alder saa skulde han været 100 aar ved sin død.

Min bestemor, fars mor, saa jeg aldrig. Hun døde længe før jeg blev født. Jeg har hørt fortælle om at Vaard var særdeles smidig og rav paa foden. Han var meget virksom og svært behændig til at gjøre saald og kurve. Han var næsten

altid kaldt „Saalde-Vaard“ i bygden. Han levede i jmaa faar hele sit liv.

„The Northmen in History“ er en bog paa 154 sider, indeholdende 17 kapitler eller afsnit af nordmændenes bedrifter og skjæbne især fra vikingetiden, de normanniske tog og opdagelsen af Amerika. Bogen er en samlet gjengivelse af en række artikler i udvalg fra forskjellige af de mest ansete historikere, som har gaat i fortættelse i „The Norwegian American“ og er forlagt af dette blads udgivere, Mohn Printing Company, Northfield, Minn. Forlæggerne har her gjort især vor ungdom en stor tjeneste ved at gjøre tilgængelige i samlet form disse særdeles værdifulde afhandlinger, og det er at haabe at bogen blir slittig læst. Man faar her i udsøgt godt engelsk, fra de mest paalidelige specialister, vor flegets storheds saga, berettet og bedømt saa at sige fra alle sider; og det vil gi vor ungdom et meget tjenligt indblik i vor fortid. Alt dette maa være af stor værd for os, nu vi er saa gjennemgaaende vakte men hen syn til alt vi kalder vor arv. Vi anbefaler bogen eftertrykkelig til alle, som har eller burde ha interesse for emnet den behandler.

* * *

Vi vil med det samme paapege, at bogen gjengir blot en meget liden del af det som bladet har stadig givet sine læsere. Det er, som bekjendt, engelsk i sproget, men i alsidig og ivrig norskhed staar det fuldt paa høide med de bedste af de „norske“ blade. Dets baade paalidelige og udtømmende ugentlige rundskue over det som nordmand gjør og vederfares er uden sidestykke i pressen. Enten man læser blot engelsk eller man læser begge „morsmaal,“ saa burde man ikke nøie sig uden man faar læst dette blad.

„Gugaljo.“ Digte af John Lie og Halvor Lie. Denne digtjamling paa vel et halvhundrede digt kom først ud i 1874, men blev snart udsolgt. Den har været meget efterspurgt, og først nu kommer altjaa en ny udgave. Digtene „flinger i øyra som barnefullar, hjuringlokk og hjølleflong langt burt i skoglidarne; vekkjer minne um vaar og sumarjol, blomar, fuglesong og jilbrande bekkjir.“ Bogen er en skat især for dem som forstaar og vurderer landsmaalet. Den er vakkeret udstyret skjønt i papiromslag. Den faaes af forlæggeren den kjendte forfatter A. K. Rudie, 602 19 Ave. So., Minneapolis. Pris 50 cents. For denne pris faaes med Gugaljo ogsaa nogle af forfatterens egne fange. Ingen blir bedraget om han anskaffer sig et eksemplar. Her en af sangene:

Kvi syter, sturer du idag,
Kvi er du lei og sær?
Sjaa soli lyser, fuglen syng,
Dg blom i grafi lær!

Sjaa jordi grøn og himiln blaa,
Høyr barne-laak og leik,
Sjaa alting gløsaude av liv:
Dg du gjeng bøyg og bleik!

Naar alt i verdi andar liv
Dg stend i elskjens blom,
So gakk 'fi eisemall og jvib
I svavgjort syngjerom!

Ut i den friske livjensleik!
Av med den myrke ham!
So klarnar himiln i di fjæl,
Dg soli glytter fram.

Drømmen.

(Sjufjend.)

Jeg drømte jeg sad ved stranden
en lummervarm Julinat,
mens sjøbrijsen strøg mig om panden
og maanen skinnet mat.

Jeg drømte jeg saa dig komme —
dig, som jeg venter paa.
Du kom mig imøde og smilte
med øine, skinnende blaa.

Jeg drømte du tog mine hænder
og stemmen var varm og søm,
og du ja, at kun mig du elsket,
men ak! det var bare en drøm.

Svorledes en frøbling i Hallingdal fik helsebot i gamle dage:

Manden var frøbling og blev kjørt fra gaard til gaard, paa lægd. Engang var det en som kjørt ham over en is til hans næste sted. Den som kjørt standfede hesten og gik et lidet stykke derfra og hug et hul i isen. Saa gik han tilbage og maalte frøblingen med øksefastet, men da var den syge mand helbredet og forbandt fra bygden.

Den mand som fortalte mig denne historie er født hertilands, men han havde hørt det af sine forældre. B. S.

Til alle norske mænd og kvinder i Amerika.

(Hør trykt i andre blade).

Bygdelagsbevægelsen er en af disse voksende kræfter iblandt os. Den udvider sig med kæmpefald. Det er kærligheden til det norske sprog, som er pulsaaren, hvis slag holder interessen ilive, som er den drivende fjær i denne mægtige bygdelagsbevægelse.

Men tiltrøds for alt, som har været gjort, skrevet og sagt, staar endnu mange udenfor, enten det er af mangel paa forstaelse eller af mangel paa interesse, ved jeg ikke — maaske begge dele. Dog tror jeg, hovedsagen ligger deri, at disse endnu ikke forstaar bygdelagsbevægelsens opgave — ikke forstaar betydningen af bygdelagens arbejde for norskdommens bevarelse her blandt det norske folk. Disse trænger derfor en talsmand.

En saadan talsmand har vi i Samband, der udkommer hver maaned og er et literært familieblad eller magasin for det hele norske folk i Amerika og vil levere den bedste folkelige læsning ved norsk-amerikanske forfattere, som det er muligt at faa — helst saadant stof, som angaar de gjøremaal og interesser, som det almindelige publikum forstaar og skatter og skrevet af dem, som faktisk og praktisk ved, hvad de behandler.

Det er desuden tilegnet bygdelagsbevægelsen og er det eneste skrift, som har sat sig til maal at tjene denne sag i almindelighed som dens særlige tolk og talsmand. En flerhed af bygdelagene har tilfagt det sin støtte og anbefaler det til sine medlemmer. Ledende bygdelagsmænd er varmt interesseret for bladets fremgang og dets eventuelle antagelse som lagenes fællesorgan.

Samband indeholder interessante jettlingshistorier og morsomme fortællinger fra moderlandet. Alle bygdelagsformaal

her i Amerika er behandlet. Medskrevet er norskernes indvandring og jettling og strabadser, som norskeerne havde i den første jettlingstid blandt indianerne og vilde dyr paa ukjendte steder. Ved siden deraf er interessante fortællinger og tildragelser om folkelivet og folkets sæder og skikke.

Denne slags litteratur er af uvurderlig betydning for os og kommende flegter og ikke mindst for dem, som endnu ikke forstaar bygdelagsbevægelsens vigtige opgave.

Lad os derfor bevare den arv vi nordmænd fik i buggegave: Historien, poesien, præget af vort lands eiendommelige natur, vor egenartede kultur og deraf følgende livsbetragtning. Og desmere bygdelagsbevægelsen og dens opgaver faar fremgang, og desmere kærlighed og interesse vi faar for den sag, desto sterkere vil vi føle, hvilken velsignelse der ligger i at vedligeholde og efter evne styrke de haand, som knytter os norsk-amerikanere til vor flegts fædreland.

Jeg ved, at en stor del af det norske folk, om ikke alle, har et hjerte, som slaar varmt for Norge, dets kultur og folkeliv, derfor hør Samband, der vækker sans for vore minder og de skatte, vort folk eier i sin folkedigtning, komme ind i hvert eneste norsk-amerikansk hjem og støttes af enhver, forat Samband bedre kunde udføre sin mission og møde alle de store krav, som mere og mere kommer efterhvert som opgaverne blir større at løse.

Hovedsagen er derfor den, at vi mødes i fælles bestræbelser for at fremme denne gode sag, istedenfor at lade os forlede til at „ta standpunkt“ og faa stride for vore personlige synsmaader.

Bladet er fortræffeligt og burde faa en stor udbredelse blandt det norske folk i Amerika — ja, faa mange som har vilje og raad, burde sende det hjem til Norge; thi blodets haand, der allesteds er flynet over havet, staar i kontakt med

hjerter- og følelsesstrengene paa begge sider. Disse dirrer i harmonisk renhed paa sjælens bund og vil aldrig bryde.

Samband koster en dollar aaret og jeg er sikker paa, at selv om man har fuldt huset af aviser, vil ingen vise sig saa simpelt og lidet, at han vil sige: „Jeg har ingen raad,“ naar det gjælder at støtte denne opgave. (Der er rum for alle norske aviser. Vi har ikke for mange af dem). Vi ofrer penge til mangt, vi ikke faar den mindste nytte og glæde af, hvorfor skal vi da ikke ha raad til at ofre en dollar aaret til en sag, som gavner og glæder os og gir os i rigt maal fuldt vederlag for pengene?

Derfor du norske mand og kvinde, kom og vær med og tjen dette foretagende og dig selv ved at abonnere. Gjør det snart! Tag en dollar, kjøb en money order og send den saa til Samband, 322 Cedar ave., Minneapolis, Minn.

M. K. Brenden.

Til de fleste læsere.

Ved at gennemse vor „mailing list“ ser vi at et godt antal af abonnenterne har betalt op i forskud for et aar, nogle saa endog for et par aar, og der er naturligvis ogsaa et betydeligt tal af dem som har en eller flere maaneder igjen før deres abonnement er udløbet. Men flertallet af navnene viser dog at man staar til rest med betalingen. Der er mange af dem som skulde ha „fornytt“ en tre, fire maaneder siden, og det er nu ikke at klage paa, thi det har vel ikke været beleiligt at skaffe daleren, og man mener paa at sende den næste gang der er anledning, naar en dalerfeddel for eksempel er ved haanden osv.

Saa er der en del som skylder for et aar eller endog lægnere, og det er langt flere end man gjerne vilde tro, dersom det ikke

stod der efter navnene trykt paa listen. Dette er ikke ret. Beløbene er saa jmaa i hvert enkelt tilfælde, at det ikke vilde synnerlig uleilige de kjære abonnenter om de gjorde alvor af at opfylde sine forpligtelser. Vel er det saa, at det ofte beror paa forglemmelse, men det er oftest efterladenhed som er skyld i sendrægtigheden, og man vilde sikkert uden ophold indsende vort tilgodehavende om man kunde forestille sig hvilken uleilighed det volder os at vente. Pengene maa ud, og det punktlig, for alle udlægsposter i forbindelse med bladets udgivelse, og du ser, kjære angjældende læser, i hvilken stilling du sætter os med at la os vente paa dig tre, fire maaneder — hele aaret — to aar. Der er nogen iblandt, som finder det uleiligt og endog haardt at kunne tilveiebringe en daler, førend de „naar stauren“ eller før hvedevriisen gaar op, da er det ikke saa svært synd i os om vi venter lidt, og i saadanne tilfælde skal vi vente med største forekommenhed. Men det er umulig at saa os til at tro at denne nølen hviler paa nogen virkelig undskyldelig aarsag i saa mange hundrede tilfælde som vor mailing liste fremviser.

Derfor her vi, at man ser efter paa den trykte adresjelap nederst paa sidste side af omslaget. Der staar efter abonnentens navn en dato, nemlig den til hvilken vore bøger viser at bladet er betalt for. Staar der f. eks. **sept13** saa er det, at det er betalt for til og med September heftet 1913, og da er det allerede gaat et fjerdingsaar siden „fornyelsen“ burde ha kommet til syne. Staar der **dec13** saa betyr det at kontingenten udløber med nærværende nummer. Skulde der staa „sep12“ saa er det en anklage for uretfærdig forglemmelse, som, ihvor vi tilgir den med fornuft naar det skyldige beløb indsendes og med begeistring naar der tillægges forskud for et aar, maa af vedkommende findes berettiget og skulde findes rent aggende.

Den som har læst ovenstaaende vilde skjønne at vi har skrevet det som en venlig henvendelse til læseren, som han ikke vil ta sig nær af enten han finder det anvendelig paa ham selv eller ikke. Sandheden er den at vi har saa meget tilgode fra abonnenterne at det skulde gaa let nok at udrede udgifterne dersom vi bare fik det. Og det er indlysende at det er uret at vi skal nødes til at laane penge til at betale vore regninger mens vi har tilgode af disse hundreder af nølere.

Nu kommer julen og nyaarstiden, og mens man glæder sig i alt det som høitiden bringer, haaber vi at denne lille bladgjæld ikke maa tillades at gjøre noget skaar i glæden formodelst onde eller saarede jævittigheder.

* * *

Samband har ret mange meget gode venner. Det ved vi fra de mange udtalelser der kommer gennem brev og personlige udjagu. Det fremgaar ogsaa fra det arbejde som gjøres af de mange bidragsydere, som intet andet vederlag saar end bevidstheden om at de tjener en god sag. Det er uhyre fornøjeligt at vide at man lægger ind sine bestræbelser i et foretagende som blir bedømt saa fordelagtig af saa mange alvorsskulde, skjønksomme folk som tilfældet er med Samband. Vi kan derfor ikke synes ublu om vi nu henvender os jærlich til vore venner blandt læserne med en henstilling om at gjøre en rigtig almindelig bevægelse „along the whole line“ for at saa bladet mere udbredt. Det er sandt at det hele tiden vinder læsere. Men man maa ogsaa vide at det er ingen jærlich anstrængelse blit gjort for at tinge abonnenter, undtagen i forholdsvis saa tilfælder, hvor enkelte har høgt at interessere en og anden i sin egen frede — og det da gjerne med gode resultater. — Vi har helst villet hude et skrift som skulde vinde gunst for sig ved at vise sig værdig denne gunst, og ikke ved nogen af de mange rænter og kneb som anvendes til at bevæge folk til at abonnere

paa skrifter af alle slag. Men det gaar meget trægt med denne maade at vinde frem paa, og det er kænste endog uret mod bladets gode venner, at undlade at sætte virksomere fremgangsmaader igang. Det kunde være bedst at sætte en eller flere i marken for at tinge abonnenter, i lighed med andre blade. Men vi har en plan, som vi herved vil udvikle blot i forreste drag.

Først — det skulde synes aldeles praktifabelt for hver som tager bladet at saa mindst en til til at ta det. Vi tror at det vilde bere blot paa hvor alvorligt man griber tingen an. Kan du ikke, læser, beslutte at nu, inden nyaarsdagen, vil du ha lagt et nyt navn til listen? Det vilde da ikke være saa svært meget du rejserede om du lovet det. Skulde du vise dig saa udhygig i overtalelseskunsten at du ikke fik gjort det indlysende for nogen at han vilde ha god værdi for sin daler, saa var det da ikke det værste du kunde gjøre mod en eller anden at forære ham en subscription paa Samband for aaret — jubel-aaret — 1914. For at man ikke skal kalde os ublu for at foreslaa noget saadant vil vi oplyse at der er nogle som har foræret venner bladet for kortere eller længere tid, især for aaret 1913. Der er en mand, som paa andre maader har været en af Sambands paalideligste støtter, der har foræret et betydeligt antal venner Samband for 1913. Vi har ikke lov til at nævne ham ved navn eller at sige hvor mange han har betænkt paa denne maade. Men om du, læser, skulde efterligne ham med at beslutte at du vilde lægge fem navn til listen — om du endog betalte for dem — saa vilde det ta flere gange, fem før du gjorde saa vel som denne ene ven har gjort.

Nu ved vi meget vel, at der er mange af dem som anser Sambands opgave og den maade bladet gaar ivei med løsningen deraf, for saa vigtig og vel værd anstrængelse og lidt opjærelse, i sammenligning med andre gjøremaal, de interesserer

fig for, at de med glæde gjorde mer end de nu gjør for bladet, derfor de engang kom til at tænke klart paa hvormeget det vilde fremme foretagendet. Svormange er det vel ikke som uden at søle det vilde kunne skaffe fem abonnenter hver — det kunde da bli som gaver til saadanne som ikke selv saa letvindt kunde affe kontingenten, eller af mangel paa opbakt søn paa sagen ikke indser dens vigtighed eller berettigelse uden at bli opdraget dertil gennem et aars læsning af skriftet.

Svorfor, gode venner, skulde dette ikke tiltale eder? Vi leverer nu et skrift saa godt og stort som det med vort bedste stræv er muligt med hvad vi nu opnaar at saa ind. Gjør I noget for større udbredelse saa følger der forbedringer saa fort som vi jaar raad dertil. Saa blir bladet mer tiltrækkende, saa det pinder mer bidragsydere, og bedre fylder sit „kald.“ Hvad du gjør er en støtte for redaktør og bidragsydere, og en velgjørenhed mod vort folk i den grad og retning som Samband rækker at gjøre godt.

Bluemoundsffisjerne blir afbrudt en tid medens forfatteren, N. L. Lien, leverer en liste over norske som tjente i armeen i borgerkrigen. Denne liste skulde ha været begyndt i dette nummer, men vi fik ikke gjort indlægget fuldt istand for det denne maaned.

Et Spørgsmaal til Forældre

Ønsker De at Deres børn maa have de samme interesser som De selv?

Ønsker De at Deres børn maa vedligeholde kjærligheden til det folk fra hvilket de stammer?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa omfatte med interesse de skoler som nordmænd har bygget, de kirker som nordmænd har reist, de foreninger og samfund som nordmænd har stiftet, det arbejde som nordmænd har utført i sit nye fædreland?

Ønsker De at Deres gutter og piker maa holde det for ære at de er nordmænds ætlinger?

Hvis De ønsker at disse ting maatte være og vedblive, da maa De faa Deres børn interesseret i læsning som fremholder nordmændenes liv og nordmændenes virke. At vække saadan interesse er den opgave som bladet NORWEGIAN-AMERICAN har sat sig. Vil De støtte denne opgave, saa faa bladet i Deres hjem. Frit prøveeksemplar faaes ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Dept. C.

Northfield, Minn.

Minneapolis hjem til salgs.

Jeg har tilsalgs et meget tiltrækkende hjem i Minneapolis, i et af de allerbedste residensstrøg, meget bekvemt til kirker, skoler og de bedste sporvognslinjer. Det ligger sydenfor Lake Street og vestenfor Chicago Ave. Der findes ikke bedre omgivelser i hele byen, tomten er vakker og rummelig, og huset er ualmindelig solid og forsigtig bygget. Fuld kjelderetage med varmeapparat, vaskerværelse osv. Huset har otte bekvemt ordnede værelser samt sommerkjøkken og der er et stort og godt rum i tagetagen. Alt arbejde er af det bedste og udført i bedste materialer. Fuldt moderne, med badeværelse, vaskeværelser, closets, gas til belysning og kogning. Paa tomten er ogsaa en bygning som egner sig godt til "garage." I betragtning af denne eiendoms gode beliggenhed, og hvad den har kostet at faa istand er prisen meget rimelig, og kan faaes særdeles billig nu før jul. Skriv til

H. S. INGVALSON

Forretning i land og byeieendomme,

729 PLYMOUTH BLDG.

MINNEAPOLIS, MINN.

Rabat.

Gamle abonnenter paa **Samband**, som har betalt eller betaler sin egen fulde kontingent af \$1.00 aaret, i forskud, til Januar 1914 eller senere vil bli tilstaaet **25 procent rabat** paa kontingent for nye hel-aars abonnenter som de sikrer inden udgangen af indeværende aar.

Tag nu rigtig tag og hjælp med bladets udbredelse. Flere abonnenter betyr forbedret og udvidet tidsskrift til gamle og nye abonnenters fordel. At opnaa dette maa ske gennem vore læseseres hjælp og bestræbelser. Skal man faa abonnenter maa man tinge dem, og man maa huske at det er et norsk særmerke at "la sig bea," og ikke gi sig for snart.

Og det er ikke blot folk tilhørende visse bygdelag som man bør faa interesseret, men medlemmer af alle lagene — folk fra alle hjemlandets bygdestrøg.

Denne henvendelse er stilet til hver velvillig læser. Enhver bør selv gjøre noget, thi han høster jo selv gavn deraf og gjør tillige vel mod dem han faar med paa listen. Overlader du det til de andre og selv intet gjør, saa blir der intet af det. Alles sag er ingens sag. Gjør den til din personlig, saa blir det noget gjort.

Send os altsaa 75 cents for hver ny aarsabonment du faar og behold de andre 25 cents for dit bryderi. Men det er du som skal ha rabaten, ikke de abonnenter du tinger. At gi dem rabaten er igrunnen uret mod dem som betaler den regelmæssige pris.

Om du vil kan du forære din ven et aars abonnement ved at betale blot 75 cents dersom du selv har betalt i forskud.

Samme abonnentspris og samme rabat gjælder endnu til udlandet. Vil du virke som agent for **Samband** saa skriv til os for at faa udstyr, prøvehefter og betingelser. Prøvehefter kan enhver faa frit paa forlangende.

Send money order eller draft til **Samband** eller til

A. A. Veblen,
322 Cedar Ave.,
Minneapolis, Minn.

Hjem til Norge 1914.

Har du tænkt dig hjem til Norge til de store **Soitideligheder 1914**. Paa samme Tid kan man indtage Udstillingen. Forberedelsen for den store Norges-Færd er nu i fuld Gang. Et get Skib direkte fra New York til Norge. Mange fremragende Nordmænd har allerede tegnet sig. Her gives den bedste Anledning. Lad mig faa Lov at forklare min Plan. Dette er til din For-
del. Skriv idag til **E. D. Olstad,**

2018 Lyndale Ave. Co.,
Minneapolis, Minn.

Bøger som julegaver.

En fin god bog er den mest værdifulde julegave, nogen kan give til fægtninge og venner. Efterfølgende bøger er særlikt værdifulde og anbefales paa det bedste:

Tal i Vesterheimen 1913. Et rigt illustreret og fint udtrykt julehefte, som vil bringe glæde til hjemmet. Pris 50 cents.

Amerita breve. Af Paal Mørck. Dette er en bog, som udfolder sig og har vakt meget opsigt. Pris \$1.00.

Kristelig Julegavemagasin. Den fineste fødselsdagstale, som nogenjinde er udførelst. Man faaes baade paa norsk og engelsk. Pris 60 Cents.

Hans Nielsen Haug. Af Jacob B. Bull. Et en vortidsheds- skildring kan være interessant er denne bog vidnesbyrd om. Forfatteren skildrer denne merkelige mands liv i saa gri- bende billeder, at man knapt kan lægge bogen fra sig, før man er færdig med den. Pris \$1.25.

Lykke i livet. Af Prof. M. D. Bæfman og Prof. E. Mr. John- sen. Alle alene en ualmindelig fint udtrykt bog, men en bog af livsværd for enhver. Pris \$1.00.

Naar Jesus kommer ind i huset. Fortælling af Prof. J. N. Kildahl. I forhold til pris en uovertræffelig bog. Pris 60 cents.

Synd og naade. En ny prædikenamling over kirkearets evan- gelietekster af Prof. J. N. Kildahl. Denne bog trænger ingen anbefaling. Alle kjender forfatterens enestaaende emner som en Guds ords forkunder og ved, at denne bog er en vortidsheds guldgrube. Pris \$1.50.

Morgensrødens vinger. Fortælling af Pastor Geo. T. Nygh. En værdifuld fortælling og fint udtrykt bog. Redsat pris 40 cents.

Foruden disse bøger har vi et stort udvalg af alle slags bøger for enhver alder og anbefaler vort righoldige udvalg til alle bogkjæbere.

Augsburg Publishing House, Minneapolis, Minnesota.

Skage Bros.

416 - 20TH AVE. N.,

MINNEAPOLIS

Har fotograferet en hel del bygdestevner. Skriv til dem for oplysning, pris, størrelse, hvilket stevne, osv. Redak- tøren anbefaler disse billeder paa det bedste. De er de vakreste og mest indholdsrige minder man kan ha fra stevnerne. **Faa dig et til jul.** Det sidste Valdrisstevne er især heldigt fotograferet af dette firma. Du kan gjerne kjende hver eneste en af den store flok. Billedet er næ- sten 2 fod langt og en otte tommer højt.

Lutheran Publishing House

NORTHWESTERN BRANCH

322 So. 4th St. MINNEAPOLIS, MINNESOTA.

Vi har paa lager komplet udvalg af bibler, salmebøger og god literatur baade i det engelske og det norske sprog. Skriv efter katalog, der tilsendes frit. Skriv til vort Decorah, Iowa hus for pris paa indbinding af bøger, tidsskrifter, osv.

FOR JULEBORDET

- Høverstad*: Skularne i Amerika.....20 Cents
Digt og Salmor af Torgeir Magistad.....25 Cents
Boken om Norge. Livsbilleder samlet for norsk-amerikanske skoler og hjem til et billede af Norge før og nu, ude og hjemme, dets historie og kultur, ved NORDAHL ROLFSEN, under medvirkning af W. M. Ager og Gisle Bothne, m., fl. Første del: *Norsk barneliv*. Fortællinger, skildringer, eventyr og digte. 283 sider. Indb.....70 Cents
Tredie Del: *Norske digte*. 35 sider. Iddb. 90 Cents
Jul i Norge. Et af de vakreste julenumre der udkommer i Norge.....50 Cents
Norge 1913. Et vakkert billedværk. 20 blade 10½x14. Nydeligste billeder som kan tænkes fra alle landets dele.....75 Cents
Norges Natur. 12 vinterbilleder 9½x12 af Wiise. Egnet til at sættes i ramme..... \$2.00
Brevkort fra Norge. Fra alle landets dele. Godt udvalg fra Valdres. Ligesaa vakre nye brevkort for julen. Egentlig jule-brevkort, 25 cents pr. dusin. Andre norske kort fra 10 til 20 cents pr. dusin.
Norsk Lomme-Almanak for 1914. Næst for nyttaar faar vi Halvorsons og Larsons, samt Mostus' lommealmanak. Disse lommebøger indeholder al verdens ting. Er en uundværlig encyclopedia. Send efter en. Kan faaes i bind fra 30 cent til..... \$2 00
Lad os faa bestillinger til julebordet straks.

Glædelig jul!

The Free Church Book Concern, 322 CEDAR AV.
Minneapolis, Minn.
Prislister og kataloger frit paa forlangende. En masse gode bøger til nedsat pris.

DEN KATOLSKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn. — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson og kirkebladene.